

BYŤ ČLOVEKOM ... to stačí

Modul VI. MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY

Príručka pre lektorov programu

Tento dokument bol vytvorený v rámci projektu „Etablovanie sociálnej práce v školských zariadeniach a zavádzanie programov osobnostno-sociálnej výchovy do škôl“.

Realizácia projektu je možná vďaka finančnej podpore z Európskeho sociálneho fondu, prostredníctvom operačného programu Efektívna verejná správa.

Informácie o OP EVS nájdete na www.opevs.eu.

Európska únia
Európsky sociálny fond

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Realizátorom projektu je občianske združenie PERSONA. Partnerom projektu je Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce.

BYŤ ČLOVEKOM ... to stačí

Modul VI. MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY

Príručka pre lektorov programu

Autorky:

Mgr. Martina Gymerová

Mgr. Eva Krššáková

Obrázky na obálke a v texte:

Miroslav Záškvára

Jazyková korektúra:

Mgr. Mária Drndášová

PERSONA, Vrančovičova 29, 841 03 Bratislava, www.ozpersona.sk

Slovenská komora sociálnych pracovníkov a asistentov sociálnej práce, Mokrohájska cesta 3,

841 04 Bratislava, www.socialnapraca.sk

© PERSONA 2020

*„Nikto nie je ostrovom samým pre seba; každý je kusom pevniny, kusom súše;
a ak more odmyje hrudu, Európa sa zmenší, akoby sa stratil výbežok zeme
alebo sídlo tvojich priateľov či tvoje vlastné;
smrť každého človeka umenší mňa, lebo ja som súčasťou človečenstva;
a preto sa nikdy nepýtaj, komu zvoní do hrobu; zvoní tebe.“*

Ernest Hemingway

OBSAH

MODUL VI. MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY	7
LEKCIA VI.1 Všetci sme prepojení	7
MVI.1 Predstavenie modulu	7
RI.1 Stras to	8
RI.2 Krížovka	9
RI.3 Teória lekcie	9
RI.4 Kto bol dnes súčasťou môjho príbehu?	11
RI.5 Zadanie domácej úlohy	12
RI.6 Evaluácia	12
LEKCIA VI.2 Obyvatelia Zeme	14
RII.1 PING-PONG	14
RII.2 Na čo sa pýtam?	15
RII.3 Teória lekcie	16
RII.4 Fair play	18
RII.5 Zadanie domácej úlohy	19
RII.6 Evaluácia	19
LEKCIA VI.3 Naše pravnúčatá	21
RIII.1 Kreslenie lesa	21
RIII.2 Moja ekologická stopa	22
RIII.3 Teória lekcie	23
RIII.4 Plán A	24
RIII.5 Zadanie domácej úlohy	25
RIII.6 Evaluácia	25
LEKCIA VI.4 Každý má právo na svoj vlastný príbeh	28
RIV.1 Chyť dlaň ukazovák!	28
RIV.2 Agent ŠtB	29
RIV.3 Teória lekcie	30
RIV.4 Rešpektovať a byť rešpektovaný	32
RIV.5 Zadanie domácej úlohy	32
RIV.6 Evaluácia	33
LEKCIA VI.5 Radostné učenie	35
RV.1 Špagátová postupnosť	35
RV.2 Vysnívaná škola	36
RV.3 Teória lekcie	37
RV.4 Škola snov	38
RV.5 Zadanie domácej úlohy	39
RV.6 Evaluácia	39
LEKCIA VI.6 Generácia 21. storočia	41
RVI.1 Programátori	41
RVI.2 Pandémia	42
RVI.3 Teória lekcie	43
RVI.4 Bola to generácia...	44
RVI.5 Zadanie domácej úlohy	45
RVI.6 Evaluácia	45

MODUL VI ZÁVEREČNÁ LEKCIA	47
ZVI.1 Spravme si dážd'	47
ZVI.2 Zhrnutie modulu	48
ZVI.3 Tvoj charakter je tvoj osud	49
ZVI.4 Odovzdanie certifikátov	50
ZVI.5 Zadanie domácej úlohy	50
ZVI.6 Evaluácia	50
ZOZNAM PRÍLOH	53
Príloha č.1 Kto bol dnes súčasťou môjho príbehu?	54
Príloha č.2 Fair play	55
Príloha č.3 Na čo sa pýtam?	56
Príloha č.4 Plán A	57
Príloha č.5 Moja ekologická stopa	58
Príloha č.6 Rešpektovať a byť rešpektovaný	61
Príloha č.7 Agent ŠtB	62
Príloha č.8 Škola snov	63
Príloha č.9 Bola to generácia...	64
Príloha č.10 Pandémia - hlavolamy	65
Príloha č.11 Tvoj charakter je tvoj osud	67
Príloha č.12 Spätná väzba účastníka	68
Príloha č.13 Certifikát	70
POUŽITÁ LITERATÚRA	71

MODUL VI. MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY

Očakávaný výstup modulu

Účastník programu sa naučí, ako prispievať k spoločnému dobru ľudskej rodiny a ktoré hodnoty by mali byť spoločné pre všetkých, lebo ich rešpektovanie prináša blaho celej spoločnosti.

LEKCIA VI.1 Všetci sme prepojení

Téma a ciele lekcie

Lekcia pojednáva o prepojení všetkých ľudí.

Ciele lekcie:

- ✓ Účastníci programu si osvoja postoj vďačnosti za to, čo druhí pre nás robia.
- ✓ Účastníci sa zamyslia, akým spôsobom chcú prispievať k budovaniu ľudského spoločenstva založeného na hodnotách, ktoré z našich medziľudských vzťahov vytvoria sieť lásky a rešpektu.

Doporučená štruktúra lekcie

MODUL VI. MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY			
Číslo a názov aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Trvanie aktivity	Potrebné pomôcky
MVI.1 Predstavenie modulu	Oboznámenie účastníkov s témou modulu – jeho cieľmi, náplňou.	15 min.	Pripravená prezentácia
LEKCIA VI.1 Všetci sme prepojení			
RI.1 Stras to	Krátka iniciačná aktivita na rozohriatie účastníkov	5 min.	Nie sú potrebné
RI.2 Krížovka	Uvoľnenie napätia v skupine, posilnenie súdržnosti skupiny, rozvoj myslenia a postrehu	10 min.	Veľký papier (baliaci) alebo papier z flipchartu, hrubšie fixky
RI.3 Teória lekcie	Oboznámenie účastníkov s teóriou lekcie	15 min.	Tabuľa / Flipchart; písacie potreby
RI.4 Kto bol dnes súčasťou môjho príbehu?	Zamyslenie sa nad prepojenosťou všetkých ľudí	20-25 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RI.5 Zadanie domácej úlohy	Zadanie úlohy „Fair play“	5 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RI.6 Evaluácia	Zhodnotenie naplnenia cieľov lekcie	5-10 min.	Nie sú potrebné

Popis aktivít

Aktivita MVI.1 Predstavenie modulu

Cieľ / zameranie aktivity

Oboznámenie účastníkov programu s témou modulu – jeho cieľmi, náplňou.

Charakteristika aktivity

Kategória: prednáškovo-diskusná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: pripravená prezentácia	Prostredie: dnu

Úvodné vtahujúce otázky

- ? Aké všetky vzťahy si predstavíte, keď počujete slovné spojenie „medziľudské vzťahy“?
- ? Je niečo, čo majú všetci ľudia spoločné?
- ? Existujú podľa vás hodnoty, ktoré by mali všetci chrániť?
- ? Ako rozumiete vete, že naša sloboda končí tam, kde začína sloboda iného?

Praktická teória

V príručke pre účastníkov programu je nasledujúci úvodný text:

Východiskovým princípom harmonických medziľudských vzťahov je láska a rešpekt. Ak však chceme viesť harmonický život, potrebujeme mať láskavý prístup nielen k sebe a svojim blízkym, ale ku všetkým a snažiť sa o spoločné dobro.

Všetci spoločne obývame našu planétu Zem. Prispievanie k spoločnému dobru preto zahŕňa aj vyznávanie a ochranu určitých spoločných hodnôt a konanie podľa nich. Život v súlade s týmito hodnotami prináša potrebu starostlivosti o spoločné oblasti života.

Našou úlohou je preto rozvíjať nielen gramotnosť v písaní, čítaní, hospodárení s financiami, alebo digitálnu gramotnosť, ale aj „hodnotovú gramotnosť“. To znamená vedieť, aké hodnoty a akým spôsobom potrebujeme všetci chrániť.

Hodnoty sme v prvom module nášho programu vymedzili ako vnútorný kompas, ktorý určitým spôsobom ovplyvňuje všetky naše názory, konanie a činy. Sme ľudia rôzni a existujú medzi nami rozdiely v tom, aké hodnoty vyznávame, aká je naša hodnotová orientácia.

Určité hodnoty by ale mali byť spoločné pre všetkých, lebo ich rešpektovanie prináša blaho celej spoločnosti a naopak konanie, životný štýl, ktorý je proti nim, ubližuje celej spoločnosti.

Čo znamená rešpekt? Ktoré hodnoty sú univerzálne pre všetkých? K rozvoju ktorých oblastí života by sme mali prispievať všetci spoločne? Aj týmito témam sa budeme venovať v nasledujúcom module o medziľudských vzťahoch.

Aktivita RI.1 Stras to**Cieľ / zameranie aktivity**

Aktivita je zameraná na uvoľnenie napätia v skupine, posilnenie súdržnosti skupiny a rozvoj myslenia a postrehu.

Charakteristika aktivity

Kategória: rýchla iniciačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: autor neznámy	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: do 60
Čas na realizáciu: 5 min.	Vek hráčov: 7 a viac
Materiál: nie je potrebný	Prostredie: dnu/von

Realizácia

Skupina sa postaví do kruhu. Na signál lektora „sedem!“, začnú všetci naraz odpočítavať „jedna, dva... sedem“ a na každú dobu potrasú ľavou rukou. Ihneď pokračujú pravou rukou, potom ľavou nohou a nakoniec pravou nohou. V ďalšom kole sa počíta len do 6, potom do 5 ... a nakoniec sa skončí u 1. Energetizujúci je spoločný rytmus, hlasné počítanie, ozajstné pretrepávanie a rýchlosť.

Rozbor skupinového diania

Ako reagovali účastníci na túto aktivitu?

Naladila aktivita skupinu na ďalšiu spoluprácu, alebo je dobré zvážiť na rozohratie inú aktivitu?

Metodické poznámky

Táto aktivita je vhodná na rozohratie, podporu koncentrácie a netreba v nej hľadať hlbší význam.

Aktivita RI.2 Krížovka

Ciel' / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na uvoľnenie napätia v skupine, posilnenie súdržnosti skupiny, rozvoj myslenia a postrehu.

Charakteristika aktivity

Kategória: iniciačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: Hupková, Kuchárová, 2006	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: do 30
Čas na realizáciu: 10 min.	Vek hráčov: 10 a viac
Materiál: veľký papier (baliaci) alebo papier z flipchartu, hrubšie fixky	Prostredie: dnu

Realizácia

Lektor položí veľký papier spolu s fixkami do stredu kruhu a uprostred papiera napíše tú podobu krstného mena, ako ju má napísanú na menovke nalepenej na odeve, prípadne ako sa dohodol s účastníkmi, že ho môžu oslovovať. Potom vyzve účastníkov, aby vpisovali svoje mená na princípe osemsmierky, využívajúc pri tom aspoň jedno písmeno z mena niekoho iného. Účastníci môžu využívať všetkých osem smerov (zvisle, vodorovne, uhlopriečne, zrkadlovito – odzadu).

Rozbor skupinového diania

Akú stratégiu zvolili skupiny pri riešení tohto zadania? Bolo riešenie zadania pre účastníkov náročné? Pomáhali si účastníci navzájom? Aká nálada panovala v skupine pri spolupráci? Bol niekto, kto sa vôbec nevedel / nechcel zapojiť? Ako to skupina vyriešila?

Metodické poznámky

Predmetom reflexie účastníkov môže byť téma spolupráce, práve totiž vzniklo skupinové dielo, v ktorom sú mená ľudí poprepletané tak, ako ich vzájomné interakcie. Dá sa diskutovať aj o tom, čo robiť, ak niekto zo skupiny odmieta spolupracovať napriek tomu, že spolupráca všetkých je potrebná. Ako takúto situáciu riešiť, ako k tomu pristupovať?

Aktivita RI.3 Teória lekcie

Ciel' / zameranie aktivity?

Oboznámenie účastníkov programu s teóriou lekcie.

Charakteristika aktivity

Kategória: prednáškovo-diskusná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: tabuľa / flipchart; písacie potreby	Prostredie: dnu

Úvodné vtahujúce otázky

- ? Čo si myslíte, je celé ľudstvo nejakým spôsobom navzájom prepojené? Ak áno, akým spôsobom?
- ? Do akej miery sme na seba „závislí“? Od čoho to závisí?
- ? Je rozdiel medzi ľuďmi v tom, ako veľmi potrebujú iných? Od čoho to závisí?
- ? Ako vnímate prepojenosť a odkázanosť ľudstva? Je to dobré, alebo to má aj nejaké negatívne stránky? Ak áno, aké?
- ? Čomu nás môže naša vzájomná prepojenosť naučiť?

Praktická teória

V príručke pre účastníkov programu je nasledujúci text:

Každý deň je súčasťou našich príbehov mnoho ďalších ľudí.

Ráno sa zobúdžeme vo svojej posteli, ktorú spolu s písacím stolíkom vyrobil na objednávku miestny stolár Juraj. V tom čase naši rodičia už možno pripravili na stôl raňajky.

Po čerstvý chlieb išli do blízkej pekárne, kde im ho predala pani predavačka Katka. Náš obľúbený chlebík už od skorého rána piekol pán Tomáš. Ku krajcu chleba si pri raňajkách pochutnáme na šťavnatej paradajke, ktorú vypestovali na bio farme vo vedľajšej obci.

Po raňajkách sa vyberieme do školy, do ktorej nás privezie autobus. Vodič Dávid nás s úsmevom pozdraví a bezpečne dovezie na miesto určenia. Pomaly vstúpime do modernej budovy školy, ktorú pred desiatimi rokmi aj pre nás postavila početná skupina šikovných majstrov: architekti, stavbári, elektrikári, kurenári, vodári, maliari... V triede nás privíta naša pani učiteľka Majka, ktorú na jej kariérnej ceste ovplyvnili a inšpirovali mnohí ďalší ľudia – jej vlastná pani učiteľka na základnej škole, vysokoškolská profesorka a tiež aj dnes už zosnulá pani Maria Montessori. Počas nášho spoločne stráveného času čerpáme z vedomostí našich predkov aj súčasných vedcov. Dokonca jedného meteorológa, pána Petra, ideme spoločne navštíviť. Tak prežijeme zaujímavú lekciu o počasí.

Na ceste domov sa zastavíme v malom obchodíku s darčekmi, kde pre svoju babku kúpime obraz od miestnej umelkyne, na ktorý sme šetrili odkedy sme sa dozvedeli, že sa našej babke páči. Pomocou telefónu sa spojíme s rodičmi, s ktorými sa dohodneme, že sa stretneme v supermarkete, kde nakúpime na blížiaci sa víkend a narodeninovú oslavu. Počas našej návštevy obchodu dokladač doloží regál s bonboniérami, upratovačka poutiera rozliate mlieko, vedúca predajne doplní stratenú cenovku a na konci nákupu nás obsluží pani pokladnička Betka. Doma nám pri vykladaní nákupu hrá z rádia naša obľúbená speváčka Sima a pri príprave našej večere sme vďační za všetkých našich kuchynských robotov, ktorí nám pomáhajú zvládnuť prípravu jedla v krátkom čase. Možno si pri ich používaní spomenieme na tých šikovných ľudí, ktorí stoja za ich výrobou a distribúciou až k nám domov.

Keď sa po celom dni zamyslíme, koľko ľudí sa dnes stalo súčasťou nášho príbehu, uvedomíme si, že všetci sme prepojení... priamo či nepriamo zdieľame náš príbeh s členmi našej rodiny, s ľuďmi v našej komunite, ako aj s ľuďmi z celosvetovej komunity.

Práca a činnosť jednotlivých ľudí je súčasťou nášho prežívaného príbehu. Je možné toto všetko brať ako samozrejmosť, alebo dokonca hľadať iba chyby na druhých... Skúsme si však radšej osvojiť postoj vďačnosti za to, čo druhí pre nás robia, buďme zhovievaví, ak nie je vždy všetko podľa našich predstáv. Pamätajme, keby sme boli ako Rosbinson sám na ostrove a museli si všetko zabezpečiť sami, tiež by to nebolo bez jedinej chybičky. Naplňajme svoju prácu, ktorú vykonávame, láskou – milujme to, čo robíme a robme to, čo milujeme. Naša vzájomná pomoc, pretkaná láskavosťou pomôže budovať ľudské spoločenstvo na hodnotách, ktoré z našich medziľudských vzťahov vytvoria sieť lásky a rešpektu.

Na zamyslenie

Potom povedal istý oráč: Hovor nám **o práci**.

A on odpovedal takto:

Pracujete, aby ste udržali krok so Zemou a s jej dušou, lebo nepracovať znamená stať sa cudzincom v ročných obdobiach a vystúpiť z toku Života, ktorý vznešene a v hrdej pokore smeruje k nekonečnu.

Keď pracujete, ste flauta, čo v jej srdci sa šepot hodín mení na hudbu.

Kto z vás by chcel ostať trstinou, nemou a tichou, keď všetko ostatné harmonicky spieva?

Zabudnite na to, ak vám vraveli, že práca je kliatbou a lopota nešťastím.

Ja vám vravím, že svojou prácou spriadate čiastku najpradávnějšího sna Zeme, určeného vám už pri jeho zrode.

Keď pracujete, vskutku milujete život, lebo milovať život v práci znamená poznať najhlbšie tajomstvo Života.

Ale ak vo svojom trápení nazývate zrod nešťastím a starosť o život tela kliatbou

a hlboko ste si to vpísali na čelo, potom vám poviem, že len pot z vášho čela môže zmyť, čo je tam napísané.

Vraveli vám aj to, že život je temnota, a vy slepo opakujete, čo hlásali slepí.

Ja vám však vravím, že život je temnotou, ak v ňom niet úsilia a vedomostí, a každá vedomosť je márna, ak nie je spätá s prácou, a všetka práca je zbytočná, ak niet pri nej lásky. Lebo ak pracujete s láskou, spájate sa sami so sebou, spájate sa navzájom, spájate sa s Bohom. A čo znamená pracovať s láskou?

Znamená to tkať látku z vlákien upradených z vlastného srdca, akoby šat z nej mala nosiť milovaná bytosť. Znamená to stavať dom s takým zaniatením, akoby v ňom mala bývať milovaná bytosť.

Znamená to siať semeno s takou nehou a žať úrodu s takou radosťou, akoby jej plody mala jesť milovaná bytosť. Znamená to naplňať všetko, čo robíte, dychom vášho vlastného ducha a vedieť, že okolo vás stoja a na vás hľadajú všetci požehnaní mŕtvi.

Často som vás počul opakovať, akoby ste hovorili zo spánku:

„Ten, kto otesáva mramor a nachádza podobu svojho ducha v kameni, je vznešenejší než ten, čo orie zem; a ten, kto farby dúhy kladie na plátno, aby vytvoril podobu človeka, je vznešenejší než ten, čo šije obuv na naše nohy.“

Ja vám však vravím, a nie zo spánku, lež v plnej bdelosti poludnia, že vetrík sa privráva rovnako sladko mohutným dubom i tým najmenším stebľám trávy.

Len ten je veľký, kto osladí hlas vetra piesňou vlastnej lásky.

Práca je zviditeľnená láska.

Ak neviete prácu snúbiť s láskou, ale len s nechutou, bude lepšie, ak zanecháte svoju prácu a sadnete si k dverám chrámu a budete prijímať almužnu od tých, čo pracujú s láskou.

Lebo ak pečiete chlieb ľahostajne, upečiete horký chlieb, čo nenasýti človeka.

Ak necítite lásku pri lisovaní hrozna, vaša neláska pridá vínu jed.

A čo by ste spievali ako anjeli a nemilovali spev,

uzavriete uši ľudí na sedem zámkov pred hlasom dňa i pred hlasom noci.

Chálíl Džibrán

Aktivita RI.4 Kto bol dnes súčasťou môjho príbehu?

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na zamyslenie sa nad prepojenosťou všetkých ľudí.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 5 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 20-25 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: zbierka úloh pre účastníkov	Prostredie: dnu

Motivácia

Každý deň je súčasťou našich príbehov mnoho ďalších ľudí.

Realizácia

Táto aktivita má dve fázy. Prvú časť tejto úlohy vypracujú účastníci programu doma.

Účastníci dostanú inštrukciu, aby sa zamysleli, kto sa v dnešný deň stal súčasťou ich príbehu. Ich úlohou je odpovedať na nasledujúce otázky:

1. Ktorí ľudia, svojou prácou, milým slovom, alebo iba svojou prítomnosťou, priamo či nepriamo zdieľali dnes tvoj príbeh? Svoje úvahy zapíš.
2. Porozmýšľaj a zapíš, akým spôsobom si sa stal dnes ty súčasťou príbehu druhých ľudí.

Na spoločnom stretnutí lektor vyzve 2-3 dobrovoľníkov, aby ostatným porozprávali o svojich úvahách. Následne sa účastníci na stretnutí rozdelia do dvojíc, prípadne trojíc a hovoria o tých, ktorí sa vo vybranom dni stali súčasťou ich príbehu.

Rozbor skupinového diania

Dokázali účastníci s láskou myslieť na tých, ktorí svojou prácou, milým slovom, alebo iba svojou prítomnosťou, priamo či nepriamo boli súčasťou ich príbehu? Za čo všetko im boli vďační?

Čo účastníci urobili pre druhých?

Dokázali účastníci formulovať, čím chcú oni prispieť k rozvoju siete medziľudských vzťahov?

Metodické poznámky

Úloha je tiež súčasťou zbierky úloh pre účastníkov, strana 7. Na realizáciu aktivity môžete použiť aj pracovný list z prílohy č.1, ktorý sa nachádza na konci publikácie.

Aktivita RI.5 Zadanie domácej úlohy

Lektor zadá účastníkom domácu úlohu s názvom „Fair play“. Úloha sa nachádza v Zbierke úloh pre účastníkov, str. 9. Zadanie úlohy nájdete aj na strane 18 tejto publikácie.

Je dôležité, aby si lektor pri zadávaní úlohy overil, či zadanie domácej úlohy účastníci správne pochopili. V prípade potreby zadávanú úlohu vysvetlí názorne, aby predišiel možným nedorozumeniam zo strany účastníkov programu.

Aktivita RI.5 Evaluácia

Lektor na konci stretnutia vyčlení priestor na zhodnotenie naplnenia stanovených cieľov lekcie. Evaluácia môže prebiehať v interakcii s účastníkmi programu, prípadne naplnenie niektorých cieľov zhodnotí lektor sám.

Cieľ: Účastníci programu si osvoja postoj vďačnosti za to, čo druhí pre nás robia..

Lektor položí účastníkom programu nasledujúce otázky:

- ? Vnímali ste pred touto lekciovou prepojenosť našich životov?
- ? Je ťažké mať postoj vďačnosti? Čo všetko ho ovplyvňuje?
- ? Čo nám môže pomôcť budovať postoj vďačnosti?
- ? Akým spôsobom ho môžeme iným ľuďom prejať?

Cieľ: Účastníci sa zamyslia, akým spôsobom chcú prispievať k budovaniu ľudského spoločenstva založeného na hodnotách, ktoré z našich medziľudských vzťahov vytvoria sieť lásky a rešpektu.

Lektor položí účastníkom programu nasledujúce otázky:

- ? Ako vnímate vaše pôsobenie v medziľudských vzťahoch?
- ? Zdá sa vám prirodzené, že máme nielen brať, ale aj dávať?
- ? Máte predstavu, kde vo vašich vzťahoch môžete pracovať na „zlepšení“, vašom lepšom prispievaní k budovaniu siete lásky a rešpektu?
- ? Čo vám v tom môže pomôcť? Čo naopak musíte „prekonať“?

Priebeh lekcie

Lektor pomocou nasledujúcich otázok vyhodnotí aj priebeh lekcie. Odporúčame zhodnotiť priebeh lekcie čo najskôr po jej ukončení.

Zaujala téma lekcie účastníkov programu?

Rozumeli účastníci teórii danej lekcie?

Ako ste sa cítili v roli lektora?

Boli pre vás metodické podklady k lekcii svojou formou a obsahom zrozumiteľné?

Potrebovali by ste nejakú formu podpory pri realizácii programu?

Spomeňte si na priebeh jednotlivých aktivít. Ak niektorú aktivitu vyhodnotíte ako nevhodnú pre danú skupinu, zamyslite sa nad príčinou daného javu a možnosťami dosiahnuť cieľ lekcie inou formou. Je dôležité mať na pamäti, že ponúkaná štruktúra lekcie je len návrhom, jednotlivé aktivity môžete prispôbiť vašim možnostiam a potrebám danej skupiny.

LEKCIA VI.1 Všetci sme prepojení – HODNOTENIE		
Číslo a názov aktivity	Reakcia účastníkov na danú aktivitu (Aktívne zapojenie účastníkov, pasivita účastníkov, skupina v odpore – účastníci odmietali zapojiť sa, iné)	Čo s tým urobím?
MVI.1 Predstavenie modulu		
RI.1 Stras to		
RI.2 Krížovka		
RI.3 Teória lekcie		
RI.4 Kto bol dnes súčasťou môjho príbehu?		
RI.5 Zadanie domácej úlohy		
RI.6 Evaluácia		

LEKCIA VI.2 Obyvatelia Zeme

Téma a ciele lekcie

Lekcia pojednáva o rôznorodosti ľudí, ktorí obývajú našu Zem.

Ciele lekcie:

- ✓ Účastníci programu si uvedomia nerovnosti, ktoré sú medzi ľuďmi z rôznych kútov sveta.
- ✓ Účastníci sa budú snažiť zapojiť do iniciatív a aktivít na podporu zmiernenia akéhokoľvek spoločného ľudského problému.

Doporučená štruktúra lekcie

LEKCIA VI.2 Obyvatelia Zeme			
Číslo a názov aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Trvanie aktivity	Potrebné pomôcky
RII.1 PING-PONG	Krátka iniciačná aktivita na rozohriatie a koncentráciu účastníkov	10 min.	Nie sú potrebné
RII.2 Na čo sa pýtam?	Skupinovo-dramatická aktivita	25-30 min.	Sada kariet s otázkami v jazyku lingala
RII.3 Teória lekcie	Oboznámenie účastníkov s teóriou lekcie	15 min.	Tabuľa / Flipchart; písacie potreby
RII.4 Fair play	Uvedomenie si rozdielnej kvality životných podmienok ľudí	20-25 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RII.5 Zadanie domácej úlohy	Zadanie úlohy „Plán A“	5 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RII.6 Evaluácia	Zhodnotenie naplnenia cieľov lekcie	5-10 min.	Nie sú potrebné

Popis aktivít

Aktivita RII.1 PING-PONG

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na uvoľnenie napätia v skupine, rozohriatie a koncentráciu na vnímanie ostatných členov.

Charakteristika aktivity

Kategória: iniciačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: Do Európy hrou IV., 2010	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10 min.	Vek hráčov: 7 a viac
Materiál: nie je potrebný	Prostredie: kdekoľvek

Realizácia

Všetci účastníci sa postavia do kruhu. Lektor sa postaví do stredu kruhu, ukáže rukou na niekoho z kruhu a povie buď „ping“ alebo „pong“. Ak povie „ping“, osoba, na ktorú ukázal, musí povedať meno človeka, ktorý stojí po jeho/jej ľavej strane. Ak povie „pong“, musí povedať meno osoby, ktorá stojí po jeho/jej pravici. Ak povie „ping-pong“, tak si všetci musia rýchlo vymeniť miesta. Ak sa niekto z účastníkov pomýli, lektor si s ním vymení miesto. Účastník v strede kruhu ukazuje na ostatných, až pokiaľ sa niekto nezmylí v mene alebo v reakcii. Potom sa môže s danou osobou vymeniť.

Rozbor skupinového diania

Dokázali sa účastníci pri tejto aktivite dostatočne uvoľniť? Funguje takýto typ aktivity pre skupinu ako vhodný nástroj na uvoľnenie napätia a prípravu účastníkov na ďalšiu spoluprácu?

Metodické poznámky

Aktivitu môžeme realizovať aj posediačky.

Táto aktivita je vhodná na rozohratie, podporu koncentrácie (prípadne zapamätanie je mien účastníkov) a netreba v nej hľadať hlbší význam.

Aktivita RII.2 Na čo sa pýtam?**Cieľ / zameranie aktivity**

Aktivita je zameraná na vyskúšanie si vlastných schopností uvažovať a komunikovať pri stretnutí s odlišnými kultúrami.

Charakteristika aktivity

Kategória: skupinovo-dramatická aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: upravené podľa Pike, G.; Selby, D.; 2000	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 25 - 30 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: sada kariet s otázkami v jazyku lingala	Prostredie: dnu

Motivácia

Predstavte si, že sa ocitnete v neznámej krajine. Obyvatelia krajiny hovoria jazykom, ktorému nemáte bez tlmočníka šancu porozumieť. Napriek tomu sa musíte nejako s domorodými obyvateľmi dohovoriť, aby ste sa dozvedeli to, čo potrebujete vedieť. Treba využiť všetku vašu kreativitu a komunikačné danosti, lebo cesta k tomu, čo potrebujete, vedie cez informácie od iných. Sami by ste ju veľmi dlho hľadali a vy potrebujete odpovede na vaše otázky čo najskôr.

Realizácia

Trojica účastníkov si vylosuje kartu (viď príloha č. 3). Úlohou účastníkov je navrhnúť spôsob, ako sa na ulici, v cudzej krajine opýtať na informáciu, ktorá je napísaná na vylosovanej karte. Jednotlivé skupiny postupne ostatným predvádzajú svoje riešenia. Ostatní účastníci sa snažia porozumieť tomu, čo sa ich predvádzajúca skupina chce opýtať.

Text z kartičiek v jazyku lingala:

Tangu nini sikoyo? (Koľko je hodín?)

Epayi wapi ezali poste? (Je tu v okolí pošta?)

Epayi wapi ezali pembeni Hopital? (Je tu niekde blízko nemocnica?)

Tangu nini okokende bus ya suka? (Kedy odchádza posledný autobus?)

Epayi wapi akoki kokende na WC? (Kde by som našiel toalety?)

Oyebi te, epayi wapi akoki kozuwa hotel? (Neviete, kde tu môžem zohnať ubytovanie?)

Bayibi ngai eloko, oyebi te, epayi yakokende na Police? (Okradli ma, nevíete, kde nájdem políciu?)

Rozbor skupinového diania

Mali účastníci problémy pri hľadaní riešenia?

Čo používali, aby im druhí lepšie rozumeli?

Čo môže pomôcť v komunikácii s odlišnými kultúrami?

Ako je to u vás v reálnom živote? Hľadáte radi pomoc u druhých, alebo si chcete radšej poradiť sami?

Metodické poznámky

Lingala je africký jazyk zavedený prezidentom Mobutuom ako spoločný jazyk obyvateľov Konžskej demokratickej republiky a Konžskej republiky. Úradným jazykom v týchto krajinách je francúzština.

Aktivita RII.3 Teória lekcie**Cieľ / zameranie aktivity**

Oboznámenie účastníkov programu s teóriou lekcie.

Charakteristika aktivity

Kategória: prednáškovo-diskusná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: tabuľa / flipchart; písacie potreby	Prostredie: dnu

Úvodné vtahujúce otázky

- ? Zamýšľate sa niekedy nad rozložením ľudstva a prerozdelení zdrojov, ktoré majú ľudia k dispozícii pre svoj život? Čo si myslíte, aké je?
- ? Je možné nejakým spôsobom prispieť k spravodlivejšiemu rozdeleniu zdrojov na našej planéte?
- ? Napadá vás, čo môžete urobiť vy?
- ? Vnímate v bežnom živote to, že svet je svetom rozmanitých ľudí (svet je multikulturálny, multireligiózny atď.)?
- ? Zdá sa vám, že žijeme dostatočne hodnoty vzájomného rešpektu a tolerancie? Prečo áno, prečo nie?

Praktická teória

V príručke pre účastníkov programu je nasledujúci úvodný text:

Kto sú ľudia, ktorí obývajú našu Zem? Ktorý kontinent je najľudnatejší? Akými jazykmi obyvatelia Zeme hovoria, aké náboženstvá vyznávajú? Kto sme ako ľudstvo a ako sa delíme o vedomosti a zdroje, ktoré máme k dispozícii?

Pán Smith sa vo svojej knihe pokúsil zhrnúť základné informácie o obyvateľoch Zeme do príkladu dediny. Ako by vyzeralo zloženie obyvateľov Zeme, keby Zem bola dedina so sto obyvateľmi?

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, 61 z nich by pochádzalo z Ázie. V Ázii sú veľké štáty ako Čína, Japonsko, India, Rusko, Pakistan a mnohé ďalšie. Ďalších 13 obyvateľov našej dediny by bolo z Afriky. Zo Severnej Ameriky by boli piati zo sto obyvateľov dediny. Ôsmi ľudia by pochádzali zo Strednej a Južnej Ameriky (spolu nazývaná ako Latinská Amerika) a dvanásť by boli z Európy. A nezabudnime na jedného obyvateľa z Austrálie a Oceánie. Do tejto oblasti patrí Austrália, Nový Zéland a všetky ostatné nádherné ostrovy v Tichom oceáne.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, viac ako polovica z nich by hovorila jedným z ôsmich jazykov. Dvadsať dva ľudí by hovorilo jedným z čínskych dialektov, pre 9 ľudí v dedine by bola rodným jazykom angličtina, ôsmi ľudia v dedine by hovorili hindčinou (jazyk v Indii), 7 ľudí by v dedine rozprávalo po španielsky, štyria bengálčinou a ďalší štyria arabčinou. Ďalej by tu boli traja ľudia, ktorí by hovorili rusky a traja ľudia, ktorí by hovorili portugalsky. Ak by sme rozprávali týmito ôsmymi jazykmi – čínsky, anglicky, hindsky, španielsky, bengálsky, arabsky, rusky a portugalsky, mohli by sme povedať „ahoj“ viac ako polovici ľuďom v našej dedine.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, mnohí by boli mladí. Ak by sme spočítali všetkých ľudí mladších ako 20 rokov, dostali by sme číslo 39. Štyridsať dva ľudí by bolo v strednom veku (od 20 do 49 rokov), 18 ľudí v dedine by bolo starších ako 50 rokov. Iba jeden dedinčan by mal viac ako 80 rokov.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, 32 z nich by boli kresťania a 19 by boli moslimovia, ktorí sa chodia modliť do mešity. Hneď vedľa by stál hinduistický chrám, ktorí by navštevovali 13 hinduisti. Dvanásť dedinčanov by verilo v prírodné (tradičné) náboženstvá ako sú animizmus a šamanizmus. Vo vnútri budhického chrámu by nasledovali Budhovo učenie šiesti dedinčania. Jeden dedinčan by vyznával židovské náboženstvo (judaizmus) a ďalších 15 ľudí by nevyznávalo žiadne náboženstvo.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, žilo by v nej 38 detí v školskom veku... Ale len 31 z nich by do školy naozaj chodilo a učilo sa čítať a písať. Ostatné deti by nemali školu, do ktorej by mohli chodiť. Niektoré deti by museli namiesto chodenia do školy pracovať na poliach a v továrňach, aby pomohli svojim chudobným rodinám. Mnohým dievčatám by bolo vzdelanie odoprené, aby ostali doma a starali sa o domácnosť. Týchto 7 detí by ostalo negramotných.

Len 20 najbohatších ľudí v dedine by malo zvyšné peniaze, ktoré by im ostali po uhradení základných životných potrieb ako jedlo a ubytovanie. Mohli by si tak dovoliť kúpiť aj mnoho iných vecí. 20 najchudobnejších dedinčanov by nevlastnilo takmer žiadny majetok. Mali by ledva dosť na prežitie. Len 24 ľudí v dedine by malo stále dostatok jedla. Šestnásť by chodili spať občas hladní. tridsiati štyria by boli hladní väčšinu času a 26 ľudia by boli podvyživení.

Množstvo jedla v dedine by pochádzalo z chovu zvierat. V dedine by žilo 31 oviec a kôz, 23 kráv, býkov a volov a 15 ošípaných. V dedine by boli aj tri ťavy, ktoré pomáhajú s prepravou tovaru do najodľahlejších oblastí v púšťach. Boli by tu aj dva kone a 189 sliepok a kurčiat!

Vo väčšine dediny by bol vzduch zdravý a voda čistá.

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, 75 z nich by malo bezpečnú a čistú vodu buď priamo doma, alebo v blízkosti svojho obydla. Ostatných 25 obyvateľov by muselo stráviť podstatnú časť dňa zháňaním nezávadnej pitnej vody. Väčšinou by to bola práca žien a dievčat. 68 ľudí v dedine by dýchalo čistý vzduch a 32 ľudí by dýchalo vzduch, ktorý je zdraviu škodlivý kvôli znečisteniu (z dopravy, priemyslu a pod.).

Ak by bola Zem dedinou so sto obyvateľmi, 76 z nich by mali elektrinu, ktorú by využívali prevažne na svietenie. Niektorí by však mali aj luxusnejšie veci. V dedine by bolo 42 rádii a 24 televízorov, ktoré by nemuseli byť zákonite v 24 domácnostiach. V dedine by bolo len 10 počítačov.

Obyvatelia Zeme však nie sú obyvateľmi iba jednej dediny. Naším domovom je celá naša Zem. S množstvom jazykov, štátov, náboženstiev a viac ako 7 miliardami ľudí. Svet môže vyzeráť preplnený, vždy je však na ňom dosť miesta pre každého z nás. Je len na nás, či budeme viac myslieť aj na druhých, zdieľať čo vieme, správať sa k Zemi úctivejšie.

Na zamyslenie

Asi väčšina z nás má rada čokoládu. Magickou bobuľou, ktorá robí čokoládovú chuť takou úžasnou, je kakao, ktoré sa pestuje hlavne v západnej Afrike. Život pestovateľov kaka a je však veľmi ťažký.

Hoci dopyt po tejto surovine je veľký, cena kakaových bôbov v posledných rokoch klesla. Kakaovníky sú tiež poškodené zmenou klímy. Mladí ľudia tak často opúšťajú svoje rodinné farmy a namiesto toho hľadajú svoje šťastie v mestách. Zriedkavá nie je ani detská práca na kakaových farmách.

Ako sa ale toto dotýka nás, milovníkov lahodnej čokolády? Je to na nás, ako sa k tomu postavíme. Možno sme už počuli o spravodlivom obchode (Fair trade).

Fair Trade je označenie pre alternatívu k voľnému trhu. Vznikol ako odozva na zlé podmienky, v ktorých sú pestovatelia a výrobcovia z rozvojových krajín nútení pracovať a predávať suroviny alebo iný tovar. Výrobok alebo surovina označená logom Fair Trade spotrebiteľovi zaručuje, že pri jej vzniku nedochádzalo k potláčaniu ľudských práv, k znečisťovaniu či poškodzovaniu prírody a pestovatelia či výrobcovia dostali za svoju prácu zaplatenú mzdu, ktorá im umožňuje rozvoj a určitú životnú úroveň (napr. si môžu dovoliť poslať svoje deti do školy).

Preto ak si budeme najbližšie kupovať čokoládu, môžeme sa rozhodnúť pre čokoládu zo spravodlivého obchodu, ktorý je založený na dialógu, transparentnosti a rešpekte. Podpora Fair trade je len jednou z možností ako prispieť k spoločnému dobru. Dôležité je, aby sme sa v rámci svojich možnosti angažovali do iniciatív a aktivít na podporu zmiernenia akéhokoľvek spoločného ľudského problému. Láskavé a otvorené srdce určite nejakú príležitosť na podporu spoločného dobra nájde alebo ju samo na základe vnímania potrieb iných vytvorí.

Aktivita RII.4 Fair play

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na uvedomenie si rozdielnej kvality životných podmienok ľudí a možnosti prispieť k zmierneniu utrpenia druhých.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 5 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 20-25 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: zbierka úloh / pracovné listy, písacie potreby	Prostredie: dnu

Motivácia

Mnohí ľudia prirovnávajú život k hre. Niektoré karty sú vopred rozdané. Nevyberáme si krajinu, ani rodinu, do ktorej sa narodíme... Ďalej je už však na nás, ako budeme s pridelenými kartami hrať.

Mnohí z nás potrebujeme k spokojnému životu oveľa menej vecí, ako si myslíme a ako máme reálne k dispozícii. Je na nás, či dokážeme svoj materiálny nadbytok „investovať“ do zlepšenia životných podmienok ľudí, ktorí sú na tom oveľa horšie ako my. Podpora Fair trade je len jednou z možností ako prispieť k spoločnému dobru a k zmierneniu utrpenia a problémov druhých ľudí.

Realizácia

Účastníci majú za úlohu zamyslieť sa nad nasledujúcimi otázkami:

Ktorý ľudský problém leží na tvojom srdci? Ako môžeš zmierniť utrpenie druhých ty? Ktoré konkrétne kroky urobíš? Akú pomoc k tomu potrebuješ? Kto ešte ti môže s tým pomôcť?

Táto časť úlohy je súčasťou práce na doma.

Na spoločnom stretnutí lektor vyzve 2-3 dobrovoľníkov, aby ostatným porozprávali o svojich úvahách a možnostiach pomoci druhým. Následne sa účastníci rozdelia do dvojíc, prípadne trojíc a hovoria o tom, ktoré problémy ľudstva ležia na srdci im a ako by chceli napomôcť k ich zmierneniu..

Rozbor skupinového diania

Dokázali účastníci empaticky rozprávať o utrpení druhých?

Sú účastníci ochotní prispieť k zmierneniu utrpenia a problémov druhých ľudí? Ktoré ľudské problémy im ležia na srdci?

Dokázali účastníci urobiť nejaké konkrétne kroky smerom k pomoci druhým?

Potrebujú účastníci nejakú podporu pri naplňaní svojich predsavzatí?

Metodické poznámky

Lektor motivuje účastníkov k premýšľaniu o tom, čím by mohli prispieť k zmierneniu utrpenia a problémov druhých ľudí. Zároveň dbá na dodržiavanie rešpektujúcej komunikácie o problémoch druhých ľudí.

Aktivita RII.5 Zadanie domácej úlohy

Lektor zadá účastníkom domácu úlohu s názvom „Plán A“. Úloha sa nachádza v Zbierke úloh pre účastníkov, str. 10. Zadanie úlohy nájdete aj na strane 24 tejto publikácie.

Je dôležité, aby si lektor pri zadávaní úlohy overil, či zadanie domácej úlohy účastníci správne pochopili. V prípade potreby zadávanú úlohu vysvetlí názorne, aby predišiel možným nedorozumeniam zo strany účastníkov programu.

Aktivita RII.6 Evaluácia

Lektor na konci stretnutia vyčlení priestor na zhodnotenie naplnenia stanovených cieľov lekcie. Evaluácia môže prebiehať v interakcii s účastníkmi programu, prípadne naplnenie niektorých cieľov zhodnotí lektor sám.

Cieľ: Účastníci programu si uvedomia nerovnosti, ktoré sú medzi ľuďmi z rôznych kútov sveta.

Lektor položí účastníkom programu nasledujúce otázky:

- ? Zamýšľali ste sa aj pred absolvovaním tejto časti modulu nad nerovnosťou, ktorá je vo svete?
- ? Myslíte, že je možné, aby vo svete panovalo rovnomerné/spravodlivejšie rozdelenie zdrojov?
- ? Napadajú vás nejaké globálne opatrenia, ktoré by sme mohli robiť a vlády prijať, aby sa udiali pozitívne zmeny v tejto oblasti?

Cieľ: Účastníci sa budú snažiť zapojiť do iniciatív a aktivít na podporu zmiernenia akéhokoľvek spoločného ľudského problému.

Zhodnotenie tohto cieľa si pomocou nasledujúcich otázok urobí lektor sám pre seba.

- ? Vnímali účastníci nejaký spoločný ľudský problém, k zmierneniu ktorého treba prispieť?
- ? Vedeli postaviť plán ako zrealizovať konkrétne aktivity v tejto oblasti?
- ? Ak potrebovali nejakú pomoc, vedeli kde ju získať, potrebujú ešte nejakú nasmerovať?

Priebeh lekcie

Lektor pomocou nasledujúcich otázok vyhodnotí aj priebeh lekcie. Odporúčame zhodnotiť priebeh lekcie čo najskôr po jej ukončení.

Zaujala téma lekcie účastníkov programu?

Rozumeli účastníci teórii danej lekcie?

Ako ste sa cítili v roli lektora?

Boli pre vás metodické podklady k lekcii svojou formou a obsahom zrozumiteľné?

Potrebovali by ste nejakú formu podpory pri realizácii programu?

Spomeňte si na priebeh jednotlivých aktivít. Ak niektorú aktivitu vyhodnotíte ako nevhodnú pre danú skupinu, zamyslite sa nad príčinou daného javu a možnosťami dosiahnuť cieľ lekcie inou formou. Je dôležité mať na pamäti, že ponúkaná štruktúra lekcie je len návrhom, jednotlivé aktivity môžete prispôbiť vašim možnostiam a potrebám danej skupiny.

LEKCIA VI.2 Obyvatelia Zeme – HODNOTENIE		
Číslo a názov aktivity	Reakcia účastníkov na danú aktivitu (Aktívne zapojenie účastníkov, pasivita účastníkov, skupina v odpore – účastníci odmietali zapojiť sa, iné)	Čo s tým urobím?
RII.1 PING-PONG		
RII.2 Na čo sa pýtam?		
RII.3 Teória lekcie		
RII.4 Fair play		
RII.5 Zadanie domácej úlohy		
RII.6 Evaluácia		

LEKCIA VI.3 Naše pravnúčatá

Téma a ciele lekcie

Lekcia pojednáva o potrebe udržiavania zdravého životného prostredia, ktoré má pre prežitie súčasných a budúcich generácií zásadný význam.

Ciele lekcie:

- ✓ Účastníci programu si uvedomia, že každé znečistenie a znehodnotenie životného prostredia ovplyvňuje kvalitu života nás všetkých a ohrozuje milióny ľudí po celom svete, ako aj tých, ktorí prídu po nás.
- ✓ Účastníci si osvoja také vzorce konania, ktorými budú chrániť prírodu a jej zdroje.

Doporučená štruktúra lekcie

LEKCIA VI.3 Naše pravnúčatá			
Číslo a názov aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Trvanie aktivity	Potrebné pomôcky
RIII.1 Kreslenie lesa	Krátka iniciačná aktivita	5 min.	Hracie kocky, papier fixky
RIII.2 Moja ekologická stopa	Sebareflexívna aktivita na uvedomenie si potreby ochrany našej planéty	25-30 min.	Pracovný list – dotazník o ekologickej stope, perá
RIII.3 Teória lekcie	Oboznámenie účastníkov s teóriou lekcie	15 min.	Tabuľa / Flipchart; písacie potreby
RIII.4 Plán A	Osojovanie si vzorcov konania, ktoré chránia prírodu	25-30 min.	Zbierka úloh pre účastníkov, papier fixky
RIII.5 Zadanie domácej úlohy	Zadanie úlohy „Rešpektovať a byť rešpektovaný“	5 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RIII.6 Evaluácia	Zhodnotenie naplnenia cieľov	5-10 min.	Flipchart; písacie potreby

Popis aktivít

Aktivita RIII.1 Kreslenie lesa

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na uvoľnenie napätia v skupine, rozohriatie a koncentráciu.

Charakteristika aktivity

Kategória: iniciačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: nezáleží
Čas na realizáciu: 5 min.	Vek hráčov: 10 a viac
Materiál: hracie kocky, papier fixky	Prostredie: dnu

Realizácia

Účastníci sa rozdelia do skupín po štyroch členov. Ich úlohou bude kresliť les podľa nasledujúcich inštrukcií. Každá skupina má jednu kocku a kreslí ihličnaté stromy podľa toho, aké číslo hodí:

6 – kmeň stromu

5 – žolík, môžeš nakresliť ktorúkoľvek časť, ktorá sa spája s 1 - 4

4 – hríbik pod stromom

3 – tretí pár konárov odhora alebo ihličie na treťom páre konárov

2 – druhý pár konárov odhora alebo ihličie na druhom páre konárov

1 – vrchný pár konárov alebo ihličie na vrchnom páre konárov

Bez kmeňa stromu sa nesmie kresliť nič. Hrá sa určitý časový interval. Po jeho skončení sa spočíta počet celých nakreslených stromov.

Rozbor skupinového diania

Aká nálada panuje v skupine?

Ako sa účastníkom spolupracovalo? Ako si rozdelili úlohy súvisiace so zadaním?

Mali skupiny lídrov?

Boli nejaké motory alebo brzdy spolupráce?

Vedeli sa skupiny tešiť aj z úspechu konkurenčných skupín?

Metodické poznámky

Táto aktivita je určená len na rozohriatie, zvýšenie koncentrácie členov skupiny na ďalšie úlohy. Prílišná rivalita nie je na mieste, lebo je to vlastne náhodné, ku koľkým stromčekom sa skupina dopracuje, keďže to závisí od hodu kockou.

Aktivita RIII.2 Moja ekologická stopa**Cieľ / zameranie aktivity**

Aktivita je zameraná na uvedomenie si potreby ochrany našej planéty.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: spracované podľa http://www.ekostopa.sk	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: do 30
Čas na realizáciu: 25-30 min.	Vek hráčov: 10 a viac
Materiál: pracovný list – dotazník o ekologickej stope, perá	Prostredie: dnu

Motivácia

Každý náš krok, každé naše rozhodnutie, zanecháva po sebe nejakú stopu. Vo väčšej či menšej miere vždy našimi činmi ovplyvníme svet, ľudí okolo aj samých seba. Všetci svojím spôsobom života zanechávame vlastnú ekologickú stopu. A čo to vlastne tá ekologická stopa je?

Na životnom prostredí ju zanecháva každý z nás, úplne každý deň. Všetci predsa niekde bývame, presúvame sa, jeme, pijeme a robíme tisíc ďalších vecí, na konci ktorých produkujeme aj odpad. Máme to šťastie, že žijeme v rozvinutej modernej spoločnosti a našou každodennou realitou sa stalo používanie vecí, ktoré vyprodukoval priemysel. Ale všetko, čo sa na svete vyrobí, zanecháva na ňom aj eko stopu. Lebo na všetko potrebujeme prírodné zdroje – pôdu na pestovanie, vodu a elektrinu na výrobu, ropu na transport atď. Všetky tieto zdroje nám poskytuje naša planéta Zem. No a nakoniec ide o to, či sa tie zdroje, ktoré sme na svoj životný štýl spotrebovali, dokážu adekvátne rýchlo aj obnoviť.

Ekologická stopa sa dá aj vypočítať. Zjednodušene sa dá povedať, že ide o vyjadrenie veľkosti plochy zemského povrchu, ktorú si nárokuje svojimi každodennými aktivitami a životným štýlom.

Na to, aby boli misky váh vyrovnané, eko stopa jedného človeka by mala byť 1,8 globálnych hektárov. Priemerná eko stopa jedného človeka je však 2,7 globálnych hektárov. To znamená, že by sme potrebovali 1,5 planéty na to, aby sme naše nároky mohli v pohode vykryť. Na túto skutočnosť sa snaží upozorňovať aj iniciatíva, ktorá prepočítava tzv. *Deň prestrelenia Zeme*. Každý rok stanovuje presný dátum, kedy sme svojím životným štýlom vyčerpali prírodné zdroje Zeme a žijeme na dlh. V minulom roku to bolo presne 9. augusta a zvyšok roka sme už čerpali zo zdrojov vyhradených na tento rok.

Realizácia

Účastníci majú za úlohu vypočítať svoju ekologickú stopu pomocou dotazníka, ktorý sa nachádza v prílohe č. 5 na konci tejto publikácie. Po vypracovaní testu účastníci diskutujú v skupine o svojich výsledkoch a zamýšľajú sa nad tým, ako by mohli svoju ekologickú stopu zmenšiť.

Rozbor skupinového diania

Ako sa vám vyplňal dotazník?

Bolo niečo, čo vám pri jeho vyplňaní robilo ťažkosť?

Napadajú vás konkrétne zmeny vášho životného štýlu, ktorými môžete vašu ekologickú stopu vylepšiť?

Metodické poznámky

Náš dlh voči našej planéte môžeme splácať každý deň. Svojimi uvedomelými rozhodnutiami, svojimi každodennými krokmi a malými zmenami. Zmeny k lepšiemu môžete urobiť v týchto oblastiach:

- Nakupujeme s rozvahou – Všimajme si obaly, mnohé sú viacnásobné a zbytočné. Plastové vymeňme za sklenené alebo papierové. Čo sa dá, nakupujeme bez obalu. Podporujeme slovenské výrobky a lokálnych výrobcov, aby tovar nemusel cestovať tisícky kilometrov. Všimajme si konzervanty, e-čka, palmový olej aj umelé arómy a príchute.
- Neplytvajme – Ničím. Jedlom, vodou, elektrinou ani teplom. Ušetríme Zem aj peniaze.
- Upratujeme bez chémie – Naozaj nie je nutné mať na každý kút v domácnosti špeciálny čistič plný nebezpečných chemikálií.
- Posvietme si na kozmetiku – Tá komerčná je plná umelých látok, syntetických vôní, parabénov, sulfátov a minerálnych olejov. Navyše je takmer vždy zabalená v plaste.
- Separujeme dôsledne – Plasty, sklo, papier aj nebezpečný odpad.
- Cestujeme ekologickšie – Používame prostriedky hromadnej dopravy – vlak či električka nás ušetrí od státia v dopravných zápchach.
- Žime uvedomelo – Pri jednotlivých činnostiach, ktoré robíme a veciach, ktoré nám prejdú cez ruky, si uvedomme, čo všetko sa za nimi skrýva a akú eko stopu za sebou nechávajú. A odtiaľ je už len krôčik ku zmene.

Aktivita RIII.3 Teória lekcie**Cieľ / zameranie aktivity**

Oboznámenie účastníkov programu s teóriou lekcie.

Charakteristika aktivity

Kategória: prednáškovo-diskusná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: tabuľa / flipchart; písacie potreby	Prostredie: dnu

Úvodné vtahujúce otázky

- ? Čo si myslíte, aké je v našej spoločnosti povedomie o potrebe ochrany životného prostredia?
- ? Čo ovplyvňuje ľudí v ich postoji k ochrane prírody a zdrojov Zeme?
- ? Viete aké globálne ekologické problémy sužujú našu Zem?
- ? Aké máte informácie o obnoviteľnosti a udržateľnosti zdrojov Zeme?

Praktická teória

V príručke pre účastníkov programu je nasledujúci úvodný text:

Mnoho druhov zvierat dokázalo v minulosti prežiť iba vďaka starostlivosti o svoje potomstvo. Aj my ľudia máme k svojmu potomstvu špeciálny vzťah. Snažíme sa, aby sa mali naše deti dobre, pritom však často zabúdame na deti našich detí a naše ďalšie generácie, ktoré prídu po nás.

Často sa k nášmu životnému prostrediu správame tak, akoby po nás už nič nemalo prísť... Doslova rabujeme zdroje našej Zeme, rúbeme lesy, ktoré rástli niekoľko desiatok rokov... a to často len preto, lebo nevieme, kedy máme dosť. Pritom si ani nespomenieme na naše pravnúčatá, ktoré už nedokážu ani pri najlepšej vôli túto škodu, páchanú na našej Zemi, napraviť. Veď keby sme si spomenuli, boli by sme schopní takých činov?

Každé znečistenie a znehodnotenie životného prostredia (rastlín, pôdy, rieky, vzduchu), odlesňovanie, nárast odpadov a problémy pri ich odstraňovaní, kyslé dažde, globálne otepľovanie... ovplyvňuje kvalitu života nás všetkých a ohrozuje milióny ľudí po celom svete, ako aj tých, ktorí prídu po nás.

Všetci žijeme spolu na tejto planéte. Je veľmi dôležitou hodnotou, aby sme si zdroje a život na našej planéte uchovali nielen pre seba, ale aj pre ďalšie generácie. To označujeme ako trvalú enviromentálnu udržateľnosť. O ňu sa musíme snažiť svojimi postojmi aj konaním.

Preto ďalším druhom gramotnosti, ktorú by sme mali ovládať a od detstva si osvojovať v konaní, je ekologická gramotnosť. Táto zahŕňa rešpekt k prírode a pochopenie jej procesov, ako aj vedomé ekologicky priateľské správanie vyplývajúce z tohto poznania.

Na zamyslenie

Zdravé životné prostredie má pre prežitie súčasných a budúcich generácií zásadný význam. Naš životný štýl je preto potrebné prispôbiť ochrane tejto hodnoty.

Medzi úplne samozrejmé vzorce konania, ktoré by sme mali mať pri všetkých svojich činnostiach zvnútornené, patria: chrániť a obnovovať prírodu, šetriť všetky zdroje, ktoré máme – vodu, vzduch a elektrickú energiu, využívať ekologické zdroje energie (solárnu energiu, veternú energiu a pod.), využívať ekologické pohonné hmoty, znížiť používanie súkromnej dopravy, uprednostniť verejnú dopravu, podporovať pohyb pešo, kolobežkou, bicyklom.

Tiež znižovať produkciu odpadu, triediť odpad, používať recyklované materiály. Je kľúčovo dôležité poznať problémy nášho životného prostredia, hľadať spôsoby a vedieť ako môžeme prispieť k ich odstraňovaniu, zmierneniu, riešeniu. Hodnotu ochrany životného prostredia je potrebné hlásať, odovzdávať ďalším generáciám vo výchove, ale hlavne sami sa podľa toho správať a žiť.

Aktivita RIII.4 Plán A

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na osvojovanie takých vzorcov konania, ktoré chránia prírodu a jej zdroje.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 25-30 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: zbierka úloh pre účastníkov, papier fixky	Prostredie: dnu

Motivácia

Naša Zem je jediná z planét slnečnej sústavy, ktorá má podmienky potrebné pre udržanie života. To robí planétu Zem špeciálnou. Žiaľ, častokrát sa k nej správame tak, akoby sme mohli po jej zničení nasadnúť na raketu a odletieť na „nový svet“, ktorý budeme obývať. Možno to raz ľudstvo urobí, zatiaľ ale tento scenár nemôžeme považovať za krízový plán B. Je najvyšší čas zastaviť sa, prehodnotiť svoje správanie a prispôbiť svoj životný štýl ochrane nášho životného prostredia.

Realizácia

Lektor zadá účastníkovi úlohu, aby sa zamysleli, ako môžu prispieť k ochrane našej planéty.

Pomôckou pri zamýšľaní môže byť nasledujúci zoznam vzorcov správania:

- chrániť a obnovovať prírodu
- šetriť všetky zdroje, ktoré máme – vodu, vzduch a elektrickú energiu
- využívať ekologické zdroje energie (solárnu energiu, veternú energiu a pod.)
- využívať ekologické pohonné hmoty, znížiť používanie súkromnej dopravy, uprednostniť verejnú dopravu

- podporovať pohyb pešo, kolobežkou, bicyklom
- znižovať produkciu odpadu, triediť odpad, používať recyklované materiály
- aktívne sa zaujímať o problémy nášho životného prostredia, hľadať spôsoby a vedieť ako môžeme prispieť k ich odstraňovaniu, zmierňovaniu, riešeniu
- hlásať a odovzdávať ďalším generáciám hodnotu ochrany životného prostredia

Táto časť úlohy je súčasťou práce na doma.

Na spoločnom stretnutí lektor rozdá každému účastníkovi papier a zadá inštrukciu, aby si účastníci obkreslili na papier svoju dlaň a prsty. Úlohou každého účastníka je napísať do každého prsta svoj názor (sebahodnotenie) na nasledujúce vzorce konania:

Palec – Čo prospešné robím pre našu planétu:

Ukazovák – Na čo chcem obzvlášť poukázať (pozitívne alebo negatívne) vo vzťahu ľudí k životnému prostrediu:

Prostredník – Čo sa mi nepáči na mojom správaní k životnému prostrediu:

Prstenník – Čo sa mi veľmi páči, keď robia druhí v oblasti ochrany životného prostredia:

Malíček – Čo by som navyše chcel odteraz začať robiť pre ochranu našej planéty:

Po vypracovaní úlohy účastníci vyvesia papiere na nástennú tabuľu a nechajú ich tam dostatočne dlhý čas na to, aby si ich mali možnosť všetci prezrieť a inšpirovať sa navzájom.

Rozbor skupinového diania

Ktoré vzorce ekologického správania majú už účastníci zvnútornené?

Ktoré vzorce ekologického správania si účastníci potrebujú ešte zvnútorniť?

Majú účastníci návrhy, ako sa dá pracovať na odstránení zlovykov, ktoré škodia našej planéte?

Do akých konkrétnych aktivít v oblasti ochrany životného prostredia sú účastníci zapojení?

Čo by účastníci potrebovali, aby mohli rozbehnúť ďalšie ekologické aktivity?

Metodické poznámky

Ak je skupinka účastníkov malá (do 8 ľudí) a vládne v nej otvorená a dôverná atmosféra, môžu účastníci svoje sebahodnotenia čítať nahlas.

Vypracovanie úlohy nemusí byť anonymné, účastníci môžu na papier napísať aj svoje meno.

Lektor nemusí účastníkom postupne diktovať, čo majú písať do daného „prsta“, ale môže predkresliť vzor (obrys ruky a hodnotiace aspekty) na flipchartový papier a nechať sebahodnoteniu voľnejší priebeh.

Zadanie úlohy spolu s pracovným listom nájdete v prílohe č.4 na konci publikácie. Úloha je tiež súčasťou zbierky úloh pre účastníkov, strana 10.

Aktivita RIII.5 Zadanie domácej úlohy

Lektor zadá účastníkom domácu úlohu s názvom „Rešpektovať a byť rešpektovaný“. Úloha sa nachádza v Zbierke úloh pre účastníkov, str. 12. Zadanie úlohy nájdete aj na strane 32 tejto publikácie.

Je dôležité, aby si lektor pri zadávaní úlohy overil, či zadanie domácej úlohy účastníci správne pochopili. V prípade potreby zadávanú úlohu vysvetlí názorne, aby predišiel možným nedorozumeniam zo strany účastníkov programu.

Aktivita RIII.6 Evaluácia

Lektor na konci stretnutia vyčlení priestor na zhodnotenie naplnenia stanovených cieľov lekcie. Evaluácia môže prebiehať v interakcii s účastníkmi programu, prípadne naplnenie niektorých cieľov zhodnotí lektor sám.

Cieľ: Účastníci programu si uvedomia, že každé znečistenie a znehodnotenie životného prostredia ovplyvňuje kvalitu života nás všetkých a ohrozuje milióny ľudí po celom svete, ako aj tých, ktorí prídu po nás.

Lektor spolu so skupinou urobí ako zhrnutie naplnenia tohto cieľa mapu ekologických problémov s ich dopadmi na ľudí.

Cieľ: Účastníci si osvoja také vzorce konania, ktorými budú chrániť prírodu a jej zdroje.

Lektor položí účastníkom programu nasledujúce otázky:

- ? Na akých konkrétnych zmenách vo svojom konaní idete pracovať?
- ? Ako si s odstupom času skontrolujete, že dosahujete žiaducu zmenu?
- ? Čo vám pomôže vytrvať?
- ? S kým sa môžete spojiť za účelom podpory dosiahnutia vytýčených zmien?

Priebeh lekcie

Lektor pomocou nasledujúcich otázok vyhodnotí aj priebeh lekcie. Odporúčame zhodnotiť priebeh lekcie čo najskôr po jej ukončení.

Zaujala téma lekcie účastníkov programu?

Rozumeli účastníci teórii danej lekcie?

Ako ste sa cítili v roli lektora?

Boli pre vás metodické podklady k lekcii svojou formou a obsahom zrozumiteľné?

Potrebovali by ste nejakú formu podpory pri realizácii programu?

Spomeňte si na priebeh jednotlivých aktivít. Ak niektorú aktivitu vyhodnotíte ako nevhodnú pre danú skupinu, zamyslite sa nad príčinou daného javu a možnosťami dosiahnuť cieľ lekcie inou formou. Je dôležité mať na pamäti, že ponúkaná štruktúra lekcie je len návrhom, jednotlivé aktivity môžete prispôbiť vašim možnostiam a potrebám danej skupiny.

LEKCIA VI.3 Naše pravnúčatá – HODNOTENIE		
Číslo a názov aktivity	Reakcia účastníkov na danú aktivitu (Aktívne zapojenie účastníkov, pasivita účastníkov, skupina v odpore – účastníci odmietali zapojiť sa, iné)	Čo s tým urobím?
RIII.1 Kreslenie lesa		
RIII.2 Moja ekologická stopa		
RIII.3 Teória lekcie		
RIII.4 Plán A		
RIII.5 Zadanie domácej úlohy		
RIII.6 Evaluácia		

LEKCIA VI.4 Každý má právo na svoj vlastný príbeh

Téma a ciele lekcie

Lekcia pojednáva o základných ľudských právach ako o hodnote, ktorú si musíme spoločne chrániť.

Ciele lekcie:

- ✓ Účastníci programu si uvedomia, že právo slobody je priamo spojené so zodpovednosťou.
- ✓ Účastníci sa zamyslia nad situáciami zo svojho života, kedy neboli rešpektované ich práva a želania, ako aj nad situáciami, kedy sa oni správali nerešpektujúco k druhým.

Doporučená štruktúra lekcie

LEKCIA VI.4 Každý má právo na svoj vlastný príbeh			
Číslo a názov aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Trvanie aktivity	Potrebné pomôcky
RIV.1 Chyť dlaň ukazovákom!	Krátka iniciačná aktivita na rozohriatie a koncentráciu	10-15 min.	Nie sú potrebné
RIV.2 Agent ŠtB	Vzájomné spoznávanie účastníkov	25-30 min.	Pripravené formuláre protokolov, fotografie účastníkov, písacie potreby
RIV.3 Teória lekcie	Oboznámenie účastníkov s teóriou lekcie	15 min.	Tabuľa / Flipchart; písacie potreby
RIV.4 Rešpektovať a byť rešpektovaný	Identifikovanie životných situácií, kedy dochádza k nerešpektujúcemu správaniu	20-30 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RIV.5 Zadanie domácej úlohy	Zadanie úlohy „Škola snov“	5 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RIV.6 Evaluácia	Zhodnotenie naplnenia cieľov	5-10 min.	Nie sú potrebné

Popis aktivít

Aktivita RIV.1 Chyť dlaň ukazovákom!

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na rozohriatie a koncentráciu účastníkov.

Charakteristika aktivity

Kategória: iniciačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: Do Európy hrou IV., 2010	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: nezáleží
Čas na realizáciu: 5 min.	Vek hráčov: 10 a viac
Materiál: nie je potrebný	Prostredie: dnu

Realizácia

Účastníci sa postavia do kruhu. Každý vystrie dohora ukazovák na pravej ruke a položí vystretú dlaň ľavej ruky na špičku ukazováka svojho suseda. Na povel lektora: „Teraz!“, každý rýchlo stiahne pravú ruku dole a snaží sa zovretím dlane ľavej ruky chytiť ukazovák svojho spoluhráča. Zatvárajúcou dlaňou nesmú účastníci hýbať smerom nadol, môžu ju len jednoducho zavrieť. Ten, komu sused zovrie ukazovák, vypadáva a kruh sa zúži. Hrá sa, kým neostane len jeden účastník.

Rozbor skupinového diania

Ako sa skupine páčila daná hra?

Dodržiavali stanovené pravidlá?

Naladila ich na ďalšiu spoluprácu?

Vyhovuje účastníkom takýto tip aktivity, alebo treba pozornosť zamerať skôr na iné (menej dotykové) aktivity?

Metodické poznámky

Ak účastník dlaňou chytí ukazovák, ale ten sa vyšmykne, tento pokus sa nepovažuje za platný. Lektor by mal stáť tak, aby mu účastníci nevideli dobre na ústa a nemohli sa vopred pripraviť na svoju reakciu. Hra je určená na rozohriatie účastníkov, podporu koncentrácie, netreba v nej hľadať hlbší zmysel.

Aktivita RIV.2 Agent ŠtB**Cieľ / zameranie aktivity**

Aktivita je zameraná na vzájomné spoznávanie účastníkov.

Charakteristika aktivity

Kategória: Iniciatívna aktivita zameraná vzájomné spoznávanie	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: podľa Do Európy hrou, 2010	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 30 min.	Počet hráčov: do 30
Čas na aktivitu: 25-30 min.	Vek hráčov: 10 a viac
Materiál: pripravené formuláre protokolov (viď príloha č. 7), fotografie účastníkov (z facebooku / od účastníkov), písacie potreby	Prostredie: dnu / von

Motivácia

Predstavte si, že ste agentom Štátnej bezpečnosti, ktorý inkognito musí zistiť informácie o osobe podozrivej z protištátnej činnosti. Všetko, čo o tejto osobe máte k dispozícii je fotografia, ktorá bola získaná zo zvláštnych zdrojov.

Realizácia

Lektor každému účastníkovi prideli jeden prípad, to znamená, že dá každému účastníkovi protokol s fotografiou, prípadne iba s menom jednej osoby zo skupiny. Každý agent ŠtB je zároveň aj „podozrivou osobou“, ktorého sleduje iný agent ŠtB. Úlohou agenta je vyplniť pridelený záznam s údajmi, ktoré potrebuje ŠtB spôsobom, aby ho daná osoba neodhalila. Ako to teda spraviť? Je to možné jedine tak, že sa na podozrivú osobu budeme pýtať iných účastníkov, ktorí dotyčnú osobu dobre poznajú.

Rozbor skupinového diania

Ako sa jednotliví účastníci postavili k zadanej úlohe?

Darilo sa im v takom krátkom čase intenzívne sa sústrediť na detaily o „podozrivej“ osobe?

Koľko častí dotazníka vedeli účastníci vyplniť bez toho, aby sa na ne niekoho pýtali?

Postupovali účastníci pri získavaní informácií podľa určitej stratégie?

Vedeli účastníci, koho sa majú opýtať, aby zistili informácie o svojom „prípade“?

Ako sa účastníci pozerajú z pohľadu „podozrivého“ na poznatky ostatných členov skupiny o nich?

Vyskytlo sa niečo, čo vás prekvapilo?

Metodické poznámky

Odporúčame, aby lektor bol pozorovateľ a facilitoval hru v prípade potreby.

Aktivita RIV.3 Teória lekcie

Ciel' / zameranie aktivity

Oboznámenie účastníkov programu s teóriou lekcie.

Charakteristika aktivity

Kategória: prednáškovo-diskusná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: tabuľa / flipchart; písacie potreby	Prostredie: dnu

Úvodné vtahujúce otázky

- ? Ako rozumiete pojmu sebariadenie?
- ? Kedy je podľa vás človek schopný sebariadenia a od čoho to závisí?
- ? Od koho si necháte poradiť, od koho sa učíte, na koho dáte?
- ? Prečo práve od tohto človeka / týchto ľudí?
- ? Ako chápete prepojenie slobody a zodpovednosti v konaní, rozhodovaní u ľudí?
- ? Čo znamená, že sa k ľuďom správame s rešpektom a ako vyzerá nerešpektujúce správanie?

Praktická teória

V príručke pre účastníkov programu je nasledujúci úvodný text:

Vieme si predstaviť život, v ktorom by nám „vyvolení“ prikazovali nielen to, čo máme hovoriť, ale aj to, čo si máme myslieť? Keby nám „vyvolení“ diktovali, čo smieme a čo nesmieme čítať? Keby všetko čo prichádza spoza hraníc bolo cenzurované? Zdá sa nám to ako sci-fi? Pritom nie je tomu tak dávno, kedy takéto praktiky boli súčasťou riadenia života ľudí aj v našej krajine.

Rok 1989 znamenal pre našu krajinu prevrat nielen politický, ale spôsobil aj zmenu v zmýšľaní obyvateľov tejto krajiny. Dostali sme možnosť slobodne sa rozhodovať, možnosť riadiť samostatne svoje osudy.

Každý z nás má svoj príbeh, ktorý zapisuje deň čo deň do knihy života. Sloboda, za ktorú naši rodičia bojovali, uznáva našu jedinečnosť a naše právo určovať svoj život podľa svojich názorov, hodnôt, priorít, potrieb a predstáv o šťastí.

Sloboda je však v priamom spojení so zodpovednosťou. To znamená, že spolu s našimi rozhodnutiami, musíme vedieť niesť aj zodpovednosť, nezávisle od toho, či sa ukážu naše rozhodnutia správne alebo nie. Sloboda uznáva naše právo myliť sa, prijímať zodpovednosť za svoje chyby a učiť sa z nich.

Prejaviť rešpekt druhým ľuďom znamená uznať, že aj oni majú rovnaké práva ako my a keď sa s nimi dostaneme do konfliktu, tak považujeme ich potreby za rovnako oprávnené ako tie naše.

A netreba tiež zabúdať, že aj v rámci rešpektujúceho prístupu majú svoje miesto pravidlá správania. Dôležitý je však aj spôsob, akým sa stanovujú, ako sa o nich hovorí a ako sa postupuje pri ich porušovaní.

Prečo sa niekedy vzájomne nerešpektujeme?

Nerešpektovanie nemusí nutne znamenať pohrdanie čiže dešpekt. Keď hovoríme, že nás niekto nerešpektuje, väčšinou tým myslíme, že podniká kroky, ktoré sa nás týkajú, bez toho aby sa s nami dohodol alebo bral ohľad na naše želanie. Ako príklad môžeme uviesť nasledujúce situácie: Pri maľovaní dievča spotrebuje všetku bielu farbu, bez toho aby sa spýtala ostatných v skupine, či ju tiež budú potrebovať. Skupina žiakov si na lyžiarskom výcviku po obede na izbe nahlas púšťa svoju obľúbenú hudbu, zatiaľ čo niekoľko unavených spolužiakov chce vo vedľajšej izbe spať. Chlapec zostane v sobotu vonku nezvyčajne dlho do noci bez toho, aby o tom niečo povedal rodičom, alebo im zavolať.

Čo je dôvodom, že nás niekto týmto spôsobom prehlíada? Dôvodov môže byť viacero.

1. Možno druhého vôbec nenapadlo, že sa nás jeho rozhodnutie nejako týka a dotýka, alebo sa nás zabudol alebo nestihol opýtať.
2. Iná možnosť je, že to „premýšlel za nás“ a predpokladá, že sa na situáciu pozeráme ako on, keby bol na našom mieste. Ľudia často netušia (alebo nechápu), že by sme mohli mať iné potreby a iné preferencie

ako oni, keby boli na našom mieste. Napríklad spomínaní žiaci si myslia, že počúvanie ich skvelej hudby musí byť pre každého príjemné.

3. Nerešpektovanie môže byť súčasťou „dobrých úmyslov“ a „dobrých skutkov“. Napríklad matka vyhodí svojej dcére jej obľúbenú šiltovku a kúpi jej inú, ktorú považuje za lepšiu. Žiaci (pravdepodobne s dobrým úmyslom) povzbudzujú bojazlivého spolužiaka, aby sa odvážil skočiť do jazera. Žiaci: „Skoč, to nič nie je, nebuď baba!“ Spolužiak: „Nechajte ma, ja tam nechcem skákať.“ Žiaci: „Nekecaj a skáč. Všetci už skočili!“

4. Ťažšou formou nerešpektovania je, keď druhý človek vie alebo počuje, čo si prajeme a napriek tomu pokračuje ďalej v tom, čo nám prekáža. Niekedy tak môže konať z nedostatku predstavivosti, pretože sa nedokáže vcítiť do druhého alebo pochopiť, že druhému je práve toto nepríjemné.

Príklad: Majka: „Nedávaj prosím ten cukor do cesta, veď vieš, že si plním bezcukrovú výzvu.“ Babička: „Ale prosím ťa, ja tam dám len trošku. Bez toho by to nebolo dobré.“ Alena: „Nekopte do toho obilia, lieta z toho prach a ja na to mám alergiu.“ Rado a Robo: „Jasné.“ (A kopú ďalej.)

5. Inokedy sme na niekoho nahnevani a nerešpektujeme ho, pretože mu nechceme ustúpiť.

Príklad: Anna: „Nekrič na mňa!“ Zuza: „Ja si budem kričať na koho chcem!“

6. Zvláštny druh nerešpektovania je diskvalifikovanie druhého a toho, čo hovorí. Nerešpektujúca osoba sa tak stavia do úlohy toho, kto vie lepšie ako druhý, čo druhý cíti alebo potrebuje. Druhý je vyradený z diskusie, pretože je napríklad blázon, nemá rozum, je hysterický, precitlivený, hypochonder, simulant, klamár, alebo len nevie, čo je pre neho dobré a pod.

Tono: „Paľo, pod' hrať!“ Paľo: „Ja nemôžem, bolí ma koleno.“ Tono: „Makaj, ty citlivka, a bez rečí!“ Hana: „Navrhujem, aby sme sa zišli, a aby každý povedal, čo mu vadí.“ Martin: „Hej, na čo sa tu hráš!“

Na zamyslenie

Kedysi bol ľudský život obyčajného človeka v rukách jeho vládcu. Keď sa vládcovi náhodou niečo na tomto obyčajnom človeku nepáčilo, mohol mu namiesto vyzvania k diskusii sťať hlavu.

Až koncom 18. storočia uznalo Francúzsko najvyššiu moc zákona, čo znamenalo, že kráľ mohol vládnuť iba prostredníctvom zákona a jedine v mene zákona mohol vyžadovať poslušnosť od ľudí. Deklarovanie slobody a rovnosti pred zákonom pre všetkých ľudí od narodenia bolo pre dovtedajšie feudálne rozdelenie ľudí veľká zmena.

V roku 1948 Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov prijalo Všeobecnú deklaráciu ľudských práv. Je to prvý medzinárodný dokument, ktorý chráni ľudské práva, akými sú rovnosť ľudí, náboženská sloboda, odmena za vykonanú prácu, právo na odpočinok, právo na bezplatné základné vzdelanie. Deklarácia potvrdzuje nezrušiteľnosť a nescudziteľnosť práv všetkých členov ľudskej spoločnosti a slúži ako vzor pre vytvorenie právnych noriem na ochranu ľudských práv v jednotlivých štátoch.

Odvtedy už prešlo veľa času a základné ľudské práva boli deklarované viacerými významnými dokumentmi. A hoci sú ľudské práva univerzálne a platia pre každého, ľudia si uvedomili, že niektorí jedinci potrebujú osobitné záruky a podporu pri napínaní ich práv.

Tak bola v roku 1959 prijatá Deklarácia práv dieťaťa. Je súborom zásad, ktorých dodržiavanie má prispievať k prežitiu šťastného detstva. Neskôr, v roku 2006 bol napríklad prijatý aj Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Tento prispieva k presadzovaniu ľudských práv a slobôd pre všetky osoby so zdravotným postihnutím. A mohli by sme pokračovať ďalej.

Uplatňovanie základných ľudských práv je hodnotou, ktorú si musíme spoločne chrániť. Naše všeobecné základné ľudské práva sú upravené v Ústave Slovenskej republiky, ktorá je hierarchicky najvyššie postavený právny predpis, platný v Slovenskej republike. Pritom ľudské práva jednotlivca môžu byť každodenne naplnené iba vtedy, ak dokážeme na seba prevziať zodpovednosť jeden za druhého, ako aj za prostredie, v ktorom žijeme.

Vypelosť spoločnosti sa pozná aj podľa toho, ako sa správa k svojim najslabším článkom – svojim členom, ktorí potrebujú ochranu a osobitnú starostlivosť. Ak však budeme prehliadať nerešpektovanie práv druhých, môže sa veľmi ľahko stať, že nenájdeme pomoc a podporu, keď naše práva budú raz porušované.

Aktivita RIV.4 Rešpektovať a byť rešpektovaný

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na identifikovanie životných situácií, kedy dochádza k nerešpektujúcemu správaniu.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 20-30 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: zbierka úloh pre účastníkov	Prostredie: dnu

Motivácia

Nie vždy sa druhí ku nám správajú tak, ako by sme chceli. Rovnako ani my nekonáme vždy podľa potrieb a želaní druhých. V takýchto situáciách, pokiaľ sú naše požiadavky alebo požiadavky druhých voči nám oprávnené, hovoríme o nerešpektovaní. Keď hovoríme, že nás niekto nerešpektuje, väčšinou tým teda myslíme, že podniká kroky, ktoré sa nás týkajú, bez toho aby sa s nami dohodol alebo bral ohľad na naše želanie. Ako často sa takéto situácie stávajú v našom živote?

Realizácia

Účastníci dostanú za úlohu popremýšľať nad situáciami, kedy sa druhí správali k nim nerešpektujúco. Ich úlohou je odpovedať na nasledujúce otázky: *Kedy sa tieto situácie udiali? Aké pocity v tebe nerešpektujúce správanie druhých vyvolalo? Ako si sa vtedy zachoval/a?*

Následne sa účastníci zamyslia, kedy sa nerešpektujúco správali oni k druhým. Ich úlohou je odpovedať na nasledujúce otázky: *O aké situácia sa jednalo? Čo bolo dôvodom tvojho nerešpektujúceho správania? Ako si sa pri tom cítil/a?*

Táto časť úlohy je súčasťou práce na doma.

Na spoločnom stretnutí lektor vyzve 2-3 dobrovoľníkov, aby ostatným porozprávali o svojich skúsenostiach s nerešpektujúcim správaním. Následne sa účastníci na stretnutí rozdelia do dvojíc, prípadne trojíc a hovoria o svojich skúsenostiach v menších skupinkách.

Rozbor skupinového diania

V akých situáciách zažívajú účastníci nerešpektujúce správanie?

Vedia si poradiť v situáciách, keď sa ku nim druhí správajú nerešpektujúco? Vedia, na koho by sa mohli obrátiť, keby si s tým už nedokázali poradiť sami?

V ktorých situáciách dochádza k nerešpektujúcemu správaniu zo strany účastníkov k druhým ľuďom? Je takéto správanie účastníkov časté? Čo je spúšťačom takéhoto správania? Majú účastníci ochotu zmeniť svoje nerešpektujúce správanie na rešpektujúce? Potrebujú k tomu podporu? Ak áno, akú?

Metodické poznámky

Táto úloha je tiež súčasťou zbierky úloh pre účastníkov, strana 11. Na realizáciu aktivity je možné použiť aj pracovný list z prílohy č.6, ktorý sa nachádza na konci publikácie.

Aktivita RIV.5 Zadanie domácej úlohy

Lektor zadá účastníkom domácu úlohu s názvom „Škola snov“. Úloha sa nachádza v Zbierke úloh pre účastníkov, str. 14. Zadanie úlohy nájdete aj na strane 38 tejto publikácie.

Je dôležité, aby si lektor pri zadávaní úlohy overil, či zadanie domácej úlohy účastníci správne pochopili. V prípade potreby zadávanú úlohu vysvetlí názorne, aby predišiel možným nedorozumeniam zo strany účastníkov programu.

Aktivita RIV.6 Evaluácia

Lektor na konci stretnutia vyčlení priestor na zhodnotenie naplnenia stanovených cieľov lekcie. Evaluácia môže prebiehať v interakcii s účastníkmi programu, prípadne naplnenie niektorých cieľov zhodnotí lektor sám.

Cieľ: Účastníci programu si uvedomia, že právo slobody je priamo spojené so zodpovednosťou.

Zhodnotenie tohto cieľa si pomocou nasledujúcich otázok urobí lektor sám pre seba.

- ? Ako v živote má vyzeráť prepojenie slobody a zodpovednosti?
- ? Čo môže byť motiváciou pre zodpovednú slobodu?
- ? Ako myslíte, že je správne pristupovať k tým, ktorí nechcú prijať zodpovednosť len slobodu?

Cieľ: Účastníci sa zamyslia nad situáciami zo svojho života, kedy neboli rešpektované ich práva a želania, ako aj nad situáciami, kedy sa oni správali nerešpektujúco k druhým.

Lektor položí účastníkom programu nasledujúce otázky:

- ? Viete v správaní, komunikácii, postojoch, jasne odlíšiť rešpektujúce a nerešpektujúce správanie? Čo vám pomáha pri rozlišovaní?
- ? Pomohli vám aktivity tohto modulu uvedomiť si, aký je rozdiel medzi rešpektujúcim a nerešpektujúcim správaním? V čom konkrétne?
- ? Ako ste riešili nerešpektujúce správanie k vám? Ako by sa ešte dalo riešiť takéto správanie?
- ? Čo by vám pomohlo mať trvalo vnútorný kompas na rešpektujúce správanie vás smerom k druhým?
- ? Sú ľudia, ku ktorým máte problémy správať sa s rešpektom? Prečo? Čo sa s tým dá robiť?

Priebeh lekcie

Lektor pomocou nasledujúcich otázok vyhodnotí aj priebeh lekcie. Odporúčame zhodnotiť priebeh lekcie čo najskôr po jej ukončení.

Zaujala téma lekcie účastníkov programu?

Rozumeli účastníci teórii danej lekcie?

Ako ste sa cítili v roli lektora?

Boli pre vás metodické podklady k lekcii svojou formou a obsahom zrozumiteľné?

Potrebovali by ste nejakú formu podpory pri realizácii programu?

Spomeňte si na priebeh jednotlivých aktivít. Ak niektorú aktivitu vyhodnotíte ako nevhodnú pre danú skupinu, zamyslite sa nad príčinou daného javu a možnosťami dosiahnuť cieľ lekcie inou formou. Je dôležité mať na pamäti, že ponúkaná štruktúra lekcie je len návrhom, jednotlivé aktivity môžete prispôbiť vašim možnostiam a potrebám danej skupiny.

LEKCIA VI.4 Každý má právo na svoj vlastný príbeh – HODNOTENIE		
Číslo a názov aktivity	Reakcia účastníkov na danú aktivitu (Aktívne zapojenie účastníkov, pasivita účastníkov, skupina v odpore – účastníci odmietali zapojiť sa, iné)	Čo s tým urobím?
RIV.1 Chyť dlaň ukazovák!		
RIV.2 Agent ŠtB		
RIV.3 Teória lekcie		
RIV.4 Rešpektovať a byť rešpektovaný		
RIV.5 Zadanie domácej úlohy		
RIV.6 Evaluácia		

LEKCIA VI.5 Radostné učenie

Téma a ciele lekcie

Lekcia pojednáva o vzdelaní, ktoré od pradávna patrilo k dôležitým hodnotám ľudskej spoločnosti.

Ciele lekcie:

- ✓ Účastníci programu si uvedomia, že vzdelanie nás posúva bližšie k pravde, dáva nám väčšiu slobodu a rozvíja našu osobnosť a kompetencie potrebné pre život.
- ✓ Účastníci sa zamyslia, ako môžu prispieť k budovaniu škôl a systému vzdelávania, ktoré učia deti premýšľať a podporujú radosť z učenia.

Doporučená štruktúra lekcie

LEKCIA VI.5 Radostné učenie			
Číslo a názov aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Trvanie aktivity	Potrebné pomôcky
RV.1 Špagátová postupnosť	Krátka iniciačná aktivita na rozohriatie a spoluprácu účastníkov	10 min.	Kúsky špagátu rôznej veľkosti pre každého účastníka, krajčírsky meter
RV.2 Vysnívaná škola	zameraná na podporu kreativity, spolupráce, reflexiu vzdelávacieho systému	90 min.	Výkres, farby, papier, perá, potrebné divadelné rekvizity
RV.3 Teória lekcie	Oboznámenie účastníkov s teóriou lekcie	15 min.	Tabuľa / Flipchart; písacie potreby
RV.4 Škola snov	Zamyslenie sa nad vhodným systémom vzdelávania	25-30 min.	Zbierka úloh pre účastníkov, pracovné listy
RV.5 Zadanie domácej úlohy	Zadanie úlohy „Bola to generácia...“	5 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RV.6 Evaluácia	Zhodnotenie naplnenia cieľov lekcie	5-10 min.	Nie sú potrebné

Popis aktivít

Aktivita RV.1 Špagátová postupnosť

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na rozohriatie a koncentráciu účastníkov.

Charakteristika aktivity

Kategória: iniciačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: autor neznámy	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: nezáleží
Čas na realizáciu: 10 min.	Vek hráčov: 10 a viac
Materiál: kúsky špagátu rôznej veľkosti pre každého účastníka, krajčírsky meter	Prostredie: dnu

Príprava

Špagát rozstrihajte na kúsky rôznej dĺžky, pre každého účastníka jeden. Pravidlo je, že ani jeden kus špagátu nemá byť dlhší ako jeden meter a každý kus špagátu má byť rozdielnej dĺžky.

Realizácia

Lektor rozdá po jednom kuse špagátu účastníkom. Úlohou účastníkov je zoradiť sa do jedného radu podľa dĺžky špagátu (od najdlhšieho po najkratší). Svoj kúsok špagátu musí každý počas celej hry držať dvoma rukami a napnutý. Nie je dovolené komunikovať rečou, zvukmi, ani gestami. Časový limit na splnenie úlohy sú 2 minúty. Po uplynutí stanoveného času lektor skontroluje krajčírskym metrom správnosť usporiadania špagátov v rade.

Rozbor skupinového diania

Boli dodržiavané počas celej hry stanovené pravidlá?

Ako sa medzi sebou účastníci navzájom organizovali, aby splnili úlohu?

Zvolili si hneď na začiatku tú najlepšiu stratégiu, alebo ich vyskúšali viaceré?

Kto prevzal na seba úlohu koordinátora aktivity?

Mal niekto počas hry pasívny postoj k úlohe?

Metodické poznámky

V prípade, že úlohu realizuje viac skupín naraz, čas na splnenie zadanej úlohy sa zastaví v momente, keď skončí prvá skupina. V prípade viacerých skupín je dobré stanoviť pre každú skupinu jedného pozorovateľa. V tom prípade pri rozbere prvé slovo patrí jemu.

Táto aktivita slúži na rozohratie a podporu koncentráciu účastníkov programu na ďalšie aktivity, nie je potrebné v nej hľadať hlbší význam. Pre potreby nasledujúcej aktivity rozdelíme po ukončení aktivity účastníkov do skupín po 4-5, podľa poradia, v akom sú zoradení.

Aktivita RV.2 Vysnívaná škola**Cieľ / zameranie aktivity**

Aktivita je zameraná na podporu kreativity, spolupráce, reflexiu vzdelávacieho systému.

Charakteristika aktivity

Kategória: dramatická aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 5 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 90 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: výkres, farby, papier, perá, potrebné divadelné rekvizity	Prostredie: dnu

Realizácia

Úlohou účastníkov je v stanovenom čase 45 min. – 60 min. vymyslieť a pripraviť si nejaké kultúrne dielo napr. divadelná scénka, rozhlasová hra, maľba, báseň, príbeh, tanec, článok v novinách a pod. Každý sa môže rozhodnúť, či chce pracovať sám, alebo v skupinke s niekým. Tému diela volí lektor na základe zloženia skupiny, resp. toho aký cieľ v práci so skupinou sleduje. V našom kontexte volíme pre triedny kolektív témou „Vysnívaná škola“. Na záver sa všetky diela predstavia a zhodnotia.

Rozbor skupinového diania

Ako sa účastníkom pracovalo?

Akú stratégiu zvolili jednotlivci/ jednotlivé skupiny pri riešení daného zadania?

V prípade skupinových spoluprác sa zapájali všetci členovia skupiny?

Prevzal niekto úlohu vedúceho skupiny? Boli niektorí, ktorí sa len „viezli“? Ako sa s tým skupina vysporiadala?

Boli žánre zvolených kultúrnych diel pestré?

Správali sa k sebe účastníci programu pri predstavovaní svojich kultúrnych diel s rešpektom?

Vedeli oceniť vzájomne svoju prácu, kreativitu, nové myšlienky pri spracovaní tejto témy?

Metodické poznámky

Lektor sa zvyčajne nezapája do aktivity, necháva priestor jednotlivým skupinám, aby sa tvorivo popasovali s riešením úlohy.

Aktivita RVI.3 Teória lekcie**Ciel' / zameranie aktivity**

Oboznámenie účastníkov programu s teóriou lekcie.

Charakteristika aktivity

Kategória: prednáškovo-diskusná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: tabuľa / flipchart; písacie potreby	Prostredie: dnu

Úvodné vtahujúce otázky

- ? Čo si myslíte o tom, že vzdelanie a vedomosti sú veľkou hodnotou pre náš život?
- ? Zamysleli ste sa niekedy čo všetko by ste nedokázali, keby ste nemali vzdelanie, ktoré máte?
- ? Akými rôznymi spôsobmi sa vzdelávame?

Praktická teória

V príručke pre účastníkov programu je nasledujúci úvodný text:

Vzdelanie patrilo od pradávna k dôležitým hodnotám ľudskej spoločnosti. Ľudia, ktorí mali kvalitné vedomosti, viedli ostatných. Ostatní si ich vážili, lebo od ich múdreho rozhodnutia záviselo ich živobytie alebo prežitie.

Kvalitné vedomosti boli starostlivo strážené a spočiatku sa odovzdávali z pokolenia na pokolenie ústnou formou. Knihy mali v minulosti obrovskú hodnotu, lebo ich prepisovanie trvalo mesiace a roky. Nástupom kníhtlače sa začali šíriť vedomosti do celého sveta a knihy ako nástroj šírenia vedomostí sa stávali čoraz dostupnejšie aj pre širšiu verejnosť.

Slovensko patrí ku krajinám, v ktorých majú ľudia zadarmo prístup ku vzdelaniu. Vzdelanie je hodnota sama osebe a zároveň prináša rozvoj takmer všetkých základných hodnôt - pravdy, slobody, ľudského života. Vzdelanie nás posúva bližšie k pravde, dáva nám väčšiu slobodu a rozvíja našu osobnosť. Láska a vzdelanie sú dve dôležité hodnoty, ktoré tu po nás v našich deťoch ostanú.

Kompetencie, ktoré budú potrebovať obyvatelia tejto planéty pre nastávajúce roky, sú stále tie isté, čo sme ako ľudia potrebovali po celé stáročia: byť tvoriví, vynaliezaví, praktickí, vytrvalí, obetaví, ostať osobnosťou a zároveň vedieť spolunažívať a spolupracovať s ostatnými, byť pripravení na zmeny, otrasy a krízy, ale aj nestratiť zvedavosť, hľadať odpovede na svoje otázky a zároveň skúmať ich pravdivosť, mať odvahu snívať a túžiť a najmä – nájsť si svoje miesto vo svete, zúročiť svoje schopnosti a talenty, pochopiť, prečo som tu a prečo práve mňa potrebuje svet.

Prišiel čas, aby sme si hodnotu kvalitného vzdelávania začali vážiť a chrániť. Potrebujeme vzdelávanie, v ktorom budú deti vedené učiť sa premýšľať a nie len memorovať poučky, definície... Potrebujeme školy, ktoré budú akceptovať naše právo na chyby a omyly a ktoré budú prispievať k prežívaniu radosti z učenia, ktorá je každému dieťaťu vlastná od narodenia.

Na zamyslenie

Aký je môj vzťah ku vzdelaniu? Považujem ho za významnú hodnotu vo svojom živote?

Anglická Nadácia Varkey si uvedomuje, že nedostatočné vzdelanie je hlavným faktorom spoločenských, politických, ekonomických a zdravotných problémov, ktorým dnes svet čelí. Preto realizuje a podporuje množstvo vzdelávacích programov, ktoré prispievajú k znižovaniu chudoby, predsudkov a konfliktov.

Každoročne udeľuje „Global Teacher Prize“ – cenu pre najlepšieho učiteľa v hodnote 1 000 000 amerických dolárov. V roku 2019 získal túto cenu učiteľ matematiky a prírodných vied na strednej škole v odľahlej polopúštnej oblasti Kene (Afrika), františkán Peter Tabichi.

Deti, ktoré navštevujú školu, v ktorej učí, majú veľmi náročné podmienky pre vzdelávanie. Denne prejdú 7 kilometrov po ťažko prejazdných cestách, aby sa dostali do školy. Na jedného učiteľa v tejto škole pripadá 58 detí. Učiteľ má jediný počítač s nestálym pripojením k internetu. Napriek týmto podmienkam sú tieto deti schopné pripraviť sa na medzinárodné súťaže a dosahujú v nich vynikajúce výsledky.

Aktivita RV.4 Škola snov

Cieľ / zameranie aktivity

Cieľom aktivity je zamyslenie sa nad vhodným systémom vzdelávania.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 5 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 25-30 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: zbierka úloh pre účastníkov	Prostredie: dnu

Motivácia

Vždy je čo zlepšovať. Keby sme si mohli vysnívať školu, aká by bola? Podobala by sa na školu, do ktorej chodíme? V čom by bola rovnaká? V čom by sa líšila? Čo máte na svojej škole radi? Čoho by ste sa naopak najradšej na svojej škole zbavil? Aká by bola vaša škola snov?

Realizácia

Lektor zadá účastníkom úlohu zamyslieť sa nad tým, ako by mala vyzeráť „škola snov“ a ponúknuť svoj pohľad, svoje návrhy a predstavy, aká by mala byť škola, ktorá učí deti premýšľať a znásobuje ich prirodzenú radosť z učenia.

Táto časť úlohy je súčasťou práce na doma.

Na spoločnom stretnutí lektor otvorí skupinovú diskusiu pomocou nasledujúcich otázok:

Aký obsah vzdelávania by mal byť v ideálnej škole?

Akú formu vyučovania by mala mať ideálna škola?

Ako by mali vyzeráť priestory a vybavenie ideálnej školy?

Aké by malo byť zloženie pedagogického zboru v ideálnej škole?

Aké mimoškolské aktivity by mala ponúkať ideálna škola?

Lektor môže navrhnúť, aby sa spojili ľudia, ktorí majú záujem rozpracovať jednotlivé oblasti ideálnej školy a následne sa môžu podeliť s ostatnými o svoje myšlienky.

Rozbor skupinového diania

Ako účastníci reagovali na túto úlohu? Dokázali sa k nej postaviť s plnou vážnosťou?

Bolo pre účastníkov ťažké zdefinovať znaky „ideálnej školy“?

Dajú sa niektoré návrhy účastníkov implementovať do súčasného systému vzdelávania hneď?

Metodické poznámky:

Zadanie úlohy spolu s pracovným listom nájdete v prílohe č.8 na konci publikácie. Úloha je tiež súčasťou zbierky úloh pre účastníkov, strana 13.

Aktivita RV.5 Zadanie domácej úlohy

Lektor zadá účastníkom domácu úlohu s názvom „Bola to generácia...“. Úloha sa nachádza v Zbierke úloh pre účastníkov, str. 16. Zadanie úlohy nájdete aj na strane 44 tejto publikácie.

Je dôležité, aby si lektor pri zadávaní úlohy overil, či zadanie domácej úlohy účastníci správne pochopili. V prípade potreby zadávanú úlohu vysvetlí názorne, aby predišiel možným nedorozumeniam zo strany účastníkov programu.

Aktivita RV.6 Evaluácia

Lektor na konci stretnutia vyčlení priestor na zhodnotenie naplnenia stanovených cieľov lekcie. Evaluácia môže prebiehať v interakcii s účastníkmi programu, prípadne naplnenie niektorých cieľov zhodnotí lektor sám.

Cieľ: Účastníci programu si uvedomia, že vzdelanie nás posúva bližšie k pravde, dáva nám väčšiu slobodu a rozvíja našu osobnosť a kompetencie potrebné pre život.

Lektor položí účastníkom programu nasledujúce otázky:

- ? Bolo pre vás prínosné zamýšľať sa nad vzdelaním ako nad hodnotou?
- ? Viete popísať, čo všetko vám vzdelanie prináša? Čo všetko vďaka nemu dokážete?
- ? Aké vedomosti, vzdelanie, viete už teraz odovzdať druhým?
- ? Máte nejaký cieľ v tom, aké vzdelanie, vedomosti chcete v živote obsiahnuť?
- ? Myslíte si, že je pravdivá veta, že učíme sa celý život? Prečo áno, prečo nie?

Cieľ: Účastníci sa zamyslia, ako môžu prispieť k budovaniu škôl a systému vzdelávania, ktoré učia deti premýšľať a podporujú radosť z učenia.

Zhodnotenie tohto cieľa si pomocou nasledujúcich otázok urobí lektor sám pre seba.

- ? Aké účastníci privítali možnosť definovať podobu ideálnej školy?
- ? Čo je možné už teraz urobiť, aby zmeny po ktorých účastníci túžia, sa stali skutočnosťou?
- ? Kde by mohli účastníci získať podporu pre implementáciu zmien, ktoré sa dajú urobiť už dnes, prípadne v blízkej budúcnosti?

Priebeh lekcie

Lektor pomocou nasledujúcich otázok vyhodnotí aj priebeh lekcie. Odporúčame zhodnotiť priebeh lekcie čo najskôr po jej ukončení.

Zaujala téma lekcie účastníkov programu?

Rozumeli účastníci teórii danej lekcie?

Ako ste sa cítili v roli lektora?

Boli pre vás metodické podklady k lekcii svojou formou a obsahom zrozumiteľné?

Potrebovali by ste nejakú formu podpory pri realizácii programu?

Spomeňte si na priebeh jednotlivých aktivít. Ak niektorú aktivitu vyhodnotíte ako nevhodnú pre danú skupinu, zamyslite sa nad príčinou daného javu a možnosťami dosiahnuť cieľ lekcie inou formou. Je dôležité mať na pamäti, že ponúkaná štruktúra lekcie je len návrhom, jednotlivé aktivity môžete prispôbiť vašim možnostiam a potrebám danej skupiny.

LEKCIA VI.5 Radostné učenie – HODNOTENIE		
Číslo a názov aktivity	Reakcia účastníkov na danú aktivitu <i>(Aktívne zapojenie účastníkov, pasivita účastníkov, skupina v odpore – účastníci odmietali zapojiť sa, iné)</i>	Čo s tým urobím?
RV.1 Špagátová postupnosť		
RV.2 Vysnívaná škola		
RV.3 Teória lekcie		
RV.4 Škola snov		
RV.5 Zadanie domácej úlohy		
RV.6 Evaluácia		

LEKCIA VI.6 Generácia 21. storočia

Téma a ciele lekcie

Lekcia pojednáva o tom, aký odkaz zanechajú ľudia žijúci v 21. storočí pre budúce generácie.

Ciele lekcie:

- ✓ Účastníci programu si uvedomia, že jednotliví ľudia sa od seba geneticky líšime iba nepatrne a od minulých generácií sa odlišujeme kultúrou, nie génmi.
- ✓ Účastníci sa zamyslia, aký odkaz chcú zanechať pre budúce generácie.

Doporučená štruktúra lekcie

LEKCIA VI.6 Generácia 21. storočia			
Číslo a názov aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Trvanie aktivity	Potrebné pomôcky
RVI.1 Programátori	Krátka iniciačná aktivita na rozohriatie a koncentráciu účastníkov	5-10 min.	Nie sú potrebné
RVI.2 Pandémia	Aktivita je zameraná na komunikáciu, dôvtip, logické myslenie a hľadanie riešenia problémov	60 min.	Hlavalamy alebo logické úlohy, perá, jednotlivé písmená „lieku“
RVI.3 Teória lekcie	Oboznámenie účastníkov s teóriou lekcie	15 min.	Tabuľa / Flipchart; písacie potreby
RVI.4 Bola to generácia...	Zamyslenie sa, aký odkaz chceme zanechať pre budúce generácie	20-25 min.	Zbierka úloh pre účastníkov
RVI.5 Zadanie domácej úlohy	Zadanie úlohy „Tvoj charakter je tvoj osud“	5 min.	Pracovné listy
RVI.6 Evaluácia	Zhodnotenie naplnenia cieľov lekcie	5-10 min.	Nie sú potrebné

Popis aktivít

Aktivita RVI.1 Programátori

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na rozohriatie a koncentráciu účastníkov.

Charakteristika aktivity

Kategória: iniciačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: Do Európy hrou IV., 2010	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: nezáleží
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 10 a viac
Materiál: nie je potrebný	Prostredie: dnu

Realizácia

Pomocou losovania lístočkov, vytvoria účastníci skupiny po troch. Jedna osoba v skupine je programátor a ďalší dvaja sú jeho/jej roboti. Na začiatku hry stoja obaja roboti chrbtom k sebe. Roboti idú tým smerom, ktorým sú natočené ich hlavy. Ak programátor natočí robotovi hlavu doľava, robot sa pohne doľava atď. Ak roboti navzájom do seba narazia alebo prídu k stene, stoličke či inej prekážke, ostanú kráčať na mieste, až kým programátor nezmení smer ich pohybu. Cieľom programátorov je, aby si ich roboti navzájom vbehli do náručia. V skupine sa potom zmenia úlohy tak, aby si každý vyskúšal úlohu programátora.

Rozbor skupinového diania

Ako sa skupine páčila daná aktivita?

Aké sa účastníci programu cítili v pozícii programátora, programovaných osôb?

Ktorá pozícia im viac vyhovovala a prečo? Fungujú podobne aj v živote?

Ako vnímali záverečné „naprogramované“ objatie? Bolo to pre nich príjemné alebo naopak?

Naladila táto aktivita účastníkov na ďalšiu spoluprácu, alebo je lepšie do budúcnosti hľadať aktivity iného charakteru? Aké aktivity na rozohriatie by skupina uvítala?

Metodické poznámky

Lektor dopredu oboznámi účastníkov z priebehom aktivity, aby vedeli, čo je cieľom programátora a mohli sa pripraviť na fyzický kontakt s druhou osobou v závere programovania.

Aktivita RVI.2 Pandémia**Cieľ / zameranie aktivity**

Aktivita je zameraná na komunikáciu, dôvtip, logické myslenie a hľadanie originálneho riešenia problémov.

Charakteristika aktivity

Kategória: skupinovo-dramatická	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: Zlatý fond her, modifikované	Psychická záťaž: veľká
Čas na prípravu: 60 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 60 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: hlavolamy alebo logické úlohy (viď príloha č.10), perá, jednotlivé písmená „lieku“	Prostredie: dnu/von

Motivácia

Našu skupinu napadol nebezpečný vírus, s ktorým je potrebné čo najskôr sa vysporiadať. „Choroba“ sa prejavuje znamením (napr. tetovačkou na predlaktí). Vašou úlohou je vyriešiť súbor logických úloh a za každé správne riešenie dostanete indíciu (napr. jedno písmeno) vedúcu k lieku. Po získaní 13tich indícií a ich správnom zoradení, získate cestu k lieku, ktorým môžete nakazených kamarátov vyliečiť. Začnite čo najrýchlejšie riešiť úlohy. Pomôcť vám môžu aj vaši „nakazení“ kamaráti.

Realizácia

V prvej fáze lektor počas dňa „nakazí vírusom“ približne tri štvrtiny účastníkov. Pod akoukoľvek zámienkou (nesmieš si to zmyť, budeš to potrebovať) alebo bez vysvetlenia označí účastníka napr. fixkou, tetovačkou alebo náplastou na dopredu dohovorené miesto (bok, rameno, predlaktie ...).

V druhej fáze hry, sú „nenakazení“ účastníci postavení pred problém vzniknutej pandémie. Je im zároveň vysvetlená cesta vedúca k jeho vyriešeniu (viď motivácia).

Po vyriešení jednotlivých úloh získavajú účastníci za každú úlohu jedno písmeno z pripravenej indície (napr. L I E Č B A O B J A T Í M) v rôznom poradí. Po správnom zoradení indícií (písmen) a „ošetrení nakazených“ hra končí.

Rozbor skupinového diania

Ako účastníci reagovali na túto aktivitu?

Dokázali všetci pre záchranu iných spolupracovať? Bola spolupráca produktívna?

Vyskytli sa počas spolupráce nejaké problémy? Ako ich skupina vyriešila?

Ako jednotliví účastníci reagovali na prípadný neúspech? Je to niečo, čo ich dokázalo motivovať, alebo im to naopak bralo motiváciu?

Ako účastníci programu reagovali na liečbu objatím? Bolo to pre niekoho náročné prijať objatie? Rešpektovali to ostatní?

Metodické poznámky

Počet logických problémov (hlavolamov) musí aspoň o polovicu prevyšovať počet účastníkov hry, aby boli nútení všetci maximálne spolupracovať. Pri riešení nesmie inštruktor spočiatku pomáhať vôbec, radami môže prispieť iba pri dlhom trvaní hry.

Sme rôzni a dá sa vymyslieť aj alternatívna forma liečby (napr. podaním ruky). Dôležité je, aby nikto nemal z aktivity zlé pocity len preto, že má väčší odstup v oblasti fyzického kontaktu s druhými ľuďmi (napr. nemohol byť vyliečený, lebo nechcel objatie).

Aktivita RVI.3 Teória lekcie**Cieľ / zameranie aktivity**

Oboznámenie účastníkov programu s teóriou lekcie.

Charakteristika aktivity

Kategória: prednáškovo-diskusná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: tabuľa / flipchart; písacie potreby	Prostredie: dnu

Úvodné vtahujúce otázky

- ? Ako by ste charakterizovali ľudí našej doby, žijúcich v tomto storočí?
- ? Vedeli by ste popísať, čo všetko je súčasťou našej kultúry?
- ? Je podľa vás dôležité zamýšľať sa nad tým, akí sme, ako sa správame, aké hodnoty vyznávame? Prečo áno? Prečo nie?

Praktická teória

V príručke pre účastníkov programu je nasledujúci úvodný text:

Väčšina vedcov za najvýznamnejší objav 20. storočia považuje objav štruktúry DNA Watsonom a Crickom v roku 1953. Prostredníctvom tohto objavu sa ľudstvo dozvedelo, ako sa gény množia, ako fungujú a z čoho sú zložené. O necelé polstoročie neskôr, oznámili vedci svetu, že práve „nahrubo prečítali“ ľudskú dedičnú informáciu. Postupne nám výskum zameraný na stanovenie rozdielov v dedičnej informácii jednotlivých ľudí prináša zaujímavé výsledky.

Sme geneticky takmer rovnakí, lebo všetci pochádzame z „africkej Evy“. Jednotliví ľudia sa od seba geneticky líšime nepatrne, väčšina z nás je zhodná na 99,9 %. Keď sa pozrieme do svojich dedičných informácií, máme tie isté gény ako starí Gréci. Dokonca aj ako naši predchodcovia, ktorí lovili mamuty a Slnko považovali za boha. Líšime sa kultúrou, nie génmi.

Kultúra ľudí 21. storočia

Kultúra je vyjadrením komplexu špecifických duchovných, materiálnych, intelektuálnych a emocionálnych črt spoločnosti, ktorý zahŕňa spolu s umením a literatúrou aj spoločný spôsob života, životný štýl, hodnotový systém, tradície a vieru. Ako by sme chceli, aby na našu kultúru – ľudí 21. storočia, spomínali generácie, ktoré prídu po nás?

Chceme, aby sa na nás spomínalo ako na tých, ktorí pre vlastné sebestvo zničili svoju planétu, hoci mali všetky informácie o ničivom dopade svojich činov?

Chceme, aby sme ostali v histórii ľudstva zapísaní ako tí, ktorí vo vzájomnom konkurenčnom boji popretŕhali svoje sociálne väzby a pochovali rešpekt a lásku k svojim blížnym pod hromadu „moderných výdobytkov“, ktorá im bráni vidieť podstatu svojho bytia?

Chceme, aby sa na nás spomínalo ako na pokrytco, ktorí sa nevedeli vzdať svojej „vysokej životnej úrovne“, hoci mali ústa plné environmentálnych rečí a fráz o nádeji na lepšiu zajtrajšok?

To vedome určite nikto z nás nechce.

Prispějme preto svojimi životmi k tomu, aby sme boli generáciou lásky:

- k sebe, k blíznym a k celému ľudskému spoločenstvu;
- k prírode a k všetkým živým tvorom, s ktorými zdieľame našu planétu;
- k pravde a múdrosti, ktorá otvára srdcia.

Prejavujme túto lásku myšlienkami, slovami a činmi. Deň za dňom...

Na zamyslenie

Malé dievčatko umieralo na chorobu, z ktorej sa jej osemročný brat zrovna pred časom uzdravil. Lekár chlapca oslovil: „Iba transfúzia tvojej krvi môže sestričku zachrániť. Si ochotný dať jej svoju krv?“

Chlapcove oči sa rozšírili od strachu. Chvíľu váhal, ale nakoniec povedal: „Tak dobre, pán doktor. Urobím to.“

Hodinu po transfúzii sa chlapec lekára trochu neisto opýtal: „A kedy umriem?“

Až v tom okamihu lekár pochopil, čo znamenal ten strach, ktorý chlapec nedokázal pred zákrokom skryť: myslel si, že keď dáva svoju krv, dáva sestre aj svoj život.

Aktivita RVI.4 Bola to generácia...

Cieľ / zameranie aktivity

Cieľom aktivity je zamyslieť sa, aký odkaz chceme zanechať pre budúce generácie.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 20-25 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: zbierka úloh pre účastníkov	Prostredie: dnu

Motivácia

Keď sa ťa raz budú tvoje vnúčatá pýtať na dobu, v ktorej si ty prežíval svoje detstvo, mladosť aj dospelý život, čo im odpovieš? Akí boli ľudia 21. storočia? Prečo konali tak, ako konali?

Môžeš namietat, že to sa nedá zhodnotiť teraz, v prvej polovici storočia. Máš pravdu, keď sa ale zamyslíš, že celý svoj život prežiješ v 21. storočí aj ty, môže ti to veľa napovedať.

Ako sa správaš k sebe, k svojim blízkym, k ľuďom celého sveta?

Ako sa správaš k prírode a k všetkým živým tvorom, s ktorými zdieľame našu planétu?

Hľadáš pravdu a múdrosť? Čo ovplyvňuje tvoje myšlienky, slová, postoje, činy?

Kam speje ľudstvo, veda, výskumy? Ktoré dnešné sci-fi bude podľa teba na konci 21. storočia realitou?

Realizácia

Táto aktivita má dve fázy. Prvú časť tejto úlohy vypracujú účastníci programu doma. Úlohou účastníkov je zamyslieť sa nad tým, aká je generácia ľudí 21. storočia a akým smerom posúvajú vývoj ľudstva.

Na spoločnom stretnutí lektor nakreslí na flipchart tri tváričky (usmievavú, zamračenú, neutrálnu) a poprosí účastníkov, aby postupne hovorili charakteristiky generácie 21. storočia a priradili ich k niektorej z troch tvárí. Lektor prezentovanú charakteristiku zapíše pod vybranú tváričku. Po zapísaní všetkých charakteristík otvorí lektor diskusiu na nasledujúce otázky:

Bolo ťažké zamýšľať sa a predpovedať, aká bude generácia 21. storočia? Prečo?

Ako vnímate pozitívne črty generácie 21. storočia? Sú naozaj pozitívne?

Čo si myslíte o negatívnych črtách generácie 21. storočia? Dá sa s nimi niečo urobiť?

Aký pocit máte zo smerovania ľudstva? Je v smerovaní generácie 21. storočia niečo, čo by chceli zmeniť?

Rozbor skupinového diania

Ako sa účastníkom darilo opísať generáciu 21. storočia? Bolo pre účastníkov ťažké zamýšľať sa a predpovedať, aká bude generácia 21. storočia?

Aký pocit majú účastníci zo smerovania ľudstva? Je v smerovaní generácie 21. storočia niečo, čo by chceli zmeniť?

Metodické poznámky:

Táto úloha je tiež súčasťou zbierky úloh pre účastníkov, strana 16. Na realizáciu aktivity je možné použiť aj pracovný list z prílohy č.9, ktorý sa nachádza na konci publikácie.

Aktivita RVI.5 Zadanie domácej úlohy

Lektor zadá účastníkom domácu úlohu s názvom „Tvoj charakter je tvoj osud“. Úloha sa nachádza v Zbierke úloh pre účastníkov, str. 18. Zadanie úlohy nájdete aj na strane 49 tejto publikácie.

Je dôležité, aby si lektor pri zadávaní úlohy overil, či zadanie domácej úlohy účastníci správne pochopili. V prípade potreby zadávanú úlohu vysvetlí názorne, aby predišiel možným nedorozumeniam zo strany účastníkov programu.

Aktivita RVI.6 Evaluácia

Lektor na konci stretnutia vyčlení priestor na zhodnotenie naplnenia stanovených cieľov lekcie. Evaluácia môže prebiehať v interakcii s účastníkmi programu, prípadne naplnenie niektorých cieľov zhodnotí lektor sám.

Cieľ: Účastníci programu si uvedomia, že jednotliví ľudia sa od seba geneticky líšime iba nepatrne a od minulých generácií sa odlišujeme kultúrou, nie génmi.

Lektor položí účastníkom programu nasledujúce otázky:

- ? Vedeli ste, že od minulých generácií sa odlišujeme hlavne kultúrou?
- ? Je niekedy ťažké správať sa kultúrne, zodpovedne voči nastupujúcim generáciám?
- ? Čo to spôsobuje a ako je to možné prekonať?

Cieľ: Účastníci sa zamyslia, aký odkaz chcú zanechať pre budúce generácie.

Účastníci napíšu za seba odkaz budúcej generácii, ako aj niekoľko rád, ktoré by im odporučili na základe svojej skúsenosti. Každý nahlas prečíta svoj odkaz, lektor odkazy pozbera a potom spoločne vymyslia, kde by ich mohli nechať pre budúce generácie 😊.

Priebeh lekcie

Lektor pomocou nasledujúcich otázok vyhodnotí aj priebeh lekcie. Odporúčame zhodnotiť priebeh lekcie čo najskôr po jej ukončení.

Zaujala téma lekcie účastníkov programu?

Rozumeli účastníci teórii danej lekcie?

Ako ste sa cítili v roli lektora?

Boli pre vás metodické podklady k lekcii svojou formou a obsahom zrozumiteľné?

Potrebovali by ste nejakú formu podpory pri realizácii programu?

Spomeňte si na priebeh jednotlivých aktivít. Ak niektorú aktivitu vyhodnotíte ako nevhodnú pre danú skupinu, zamyslite sa nad príčinou daného javu a možnosťami dosiahnuť cieľ lekcie inou formou. Je dôležité mať na pamäti, že ponúkaná štruktúra lekcie je len návrhom, jednotlivé aktivity môžete prispôbiť vašim možnostiam a potrebám danej skupiny.

LEKCIA VI.6 Generácia 21. storočia – HODNOTENIE		
Číslo a názov aktivity	Reakcia účastníkov na danú aktivitu (Aktívne zapojenie účastníkov, pasivita účastníkov, skupina v odpore – účastníci odmietali zapojiť sa, iné)	Čo s tým urobím?
RVI.1 Programátori		
RVI.2 Pandémia		
RVI.3 Teória lekcie		
RVI.4 Bola to generácia...		
RVI.5 Zadanie domácej úlohy		
RVI.6 Evaluácia		

MODUL VI ZÁVEREČNÁ LEKCIA

Téma a ciele lekcie

Lekcia má za cieľ zhrnutie a ukončenie šiesteho modulu.

Ciele lekcie:

- ✓ Účastníci programu si zopakujú, čo sa na predchádzajúcich lekciami naučili.
- ✓ Účastníci zhodnotia prínos absolvovaného modulu pre svoj život.

Doporučená štruktúra lekcie

MODUL VI ZÁVEREČNÁ LEKCIA			
Číslo a názov aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Trvanie aktivity	Potrebné pomôcky
ZVI.1 Spravme si dážd'	Krátka iniciačná aktivita na rozohriatie a koncentráciu účastníkov	5-10 min.	Nie sú potrebné
ZVI.2 Zhrnutie modulu	Zhrnutie teórie šiesteho modulu	15 min.	Pripravená prezentácia
ZVI.3 Tvoj charakter je tvoj osud	Sebareflexia svojho správania k druhým	35-40 min.	Zbierka pre účastníkov / pracovné listy, perá, podložky
ZVI.4 Odovzdanie certifikátov	Slávnostné ukončenie piateho modulu	5 min.	Pripravené certifikáty
ZVI.5 Zadanie domácej úlohy	Zadanie úlohy „Spätná väzba“	5 min.	Formulár spätnej väzby
ZVI.6 Evaluácia	Zhodnotenie naplnenia cieľov lekcie	5-10 min.	Flipchart, fixky

Popis aktivít

Aktivita ZVI.1 Spravme si dážd'

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na rozohriatie a koncentráciu účastníkov.

Charakteristika aktivity

Kategória: iniciačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: autor neznámy	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 0 min.	Počet hráčov: nezáleží
Čas na realizáciu: 10 min.	Vek hráčov: 10 a viac
Materiál: nie je potrebný	Prostredie: dnu

Realizácia

Účastníci sa postavia do kruhu. Lektor im oznámi, že sa už čoskoro premenia na dážd'. Budú na to potrebovať svoje ruky a nohy, ktorými budú tvoriť rôzne zvuky. Počas aktivity nerozprávame a riadime sa podľa pokynov a príkladu lektora.

Je teplý letný deň a nad pohorím (doplňte názov podľa vašej lokality) sa začína kopiť oblačnosť, ktorá postupne prechádza do tmavosivých mrakov. Dvíha sa jemný vietor. Tento vietor simulujte vzájomným šúchaním palcov o seba. Výsledkom je zvuk tichého šumenia v skupine. Dvíhajúci vietor ševlí v korunách. Po chvíli lektor pokračuje šúchaním celých dlaní. Vietor silnie, z mrakov už čoskoro zaprší. Z oblohy začínajú padať prvé, ešte tiché kvapky dažďa. Kvapky dažďa znázorníme ako jemné lúskanie prstami. Tiché kvapky dopadajú na listy stromov, turisti si nasadzujú nepremokavé oblečenie.

Dážď začína byť o niečo silnejší . Lektor tleska po dlani dvomi prstami, po chvíli potichu tleska oboma rukami. Búrka zosilnieva a dážď začína byť hustý. Potoky sa plnia vodou, ktorá sa vďaka splaveninám, ktoré sa do nej eróziou dostali, farbja dohneda.

Lektor tleska hlasnejšie. Intenzita dažďa dosahuje vrchol.

Účastníci na pravej strane miestnosti okrem tleskania dupnú jednou nohou. Zvyšok účastníkov pokračuje v tleskaní. *Blesk udrel do vrchu na východe.*

Tleskanie sa stišuje, až prechádza do šumu. *Búrka ustupuje, dážď ustáva.*

Ľavá strana začína tleskať už len dvomi prstami po dlani, ostatní pokračujú ako predtým.

Všetci tleskajú už len dvomi prstami po dlani. *Blíži sa záver letnej búrky.*

Je takmer po daždi, počuť padať kvapky z listov stromov. Účastníci po ľavej a pravej strane od lektora šúchajú palce o seba, účastníci oproti lektorovi jemne lúskajú prstami.

Dážď skončil, krajinu zahalil závoj z pomaly sa vyparujúcich vodných pár. Všetci účastníci už len jemne šúchajú palcami o seba, postupne stišujú, až zostane úplne ticho.

Začína presvitať slnko a na tele cítime jeho teplo. Účastníci sa na záver vystrú, ruky zodvihnú nad hlavu najvyššie ako vedia a poriadne sa ponášajú.

Rozbor skupinového diania

Splnila hra svoj zahrievací účel? Je skupina pripravená na ďalšiu spoluprácu?

Reaguje skupina pozitívne na podobný typ aktivít, alebo treba hľadať iniciačné aktivity iného druhu?

Metodické poznámky

Táto aktivita je vhodná na rozohratie a netreba v nej hľadať hlbší význam.

Aktivita ZVI.2 Zhrnutie modulu

Cieľ / zameranie aktivity

Zhrnutie teórie piateho modulu.

Charakteristika aktivity

Kategória: prednáškovo-diskusná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 15 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 10-15 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: pripravená prezentácia	Prostredie: dnu

Úvodné vtahujúce otázky

- ? Čo vám z predchádzajúcich lekcí najviac utkveto v pamäti?
- ? Pomohli vám uplynulé lekcie k tomu, aby ste si utriedili myšlienky týkajúce sa našich medziľudských vzťahov, spoločných hodnôt a zodpovednosti za ne?
- ? Ak ste sa rozhodli pre nejaké zmeny, ktoré chcete v živote zrealizovať, aby ste prispeli k civilizácii lásky a rešpektu, s čím chcete začať, ako pokračovať, ako zhodnotíte, či dosahujete plánované zmeny?
- ? Je niečo, čo vám v lekciami chýbalo, na čo by ste sa chceli spýtať, čo by ste radi ešte prediskutovali?

Praktická teória

Lektor pomocou prezentácie a diskusie s účastníkmi zhrnie prebratú teóriu piateho modulu.

V debate pri okrúhlym stole sa brazílsky teológ Leonard Boffa opýtal tibetského dalajlámu: „Vaša Svätosť, ktoré náboženstvo je zo všetkých najlepšie?“

Leonard si túto situáciu živo vybavuje: „Myslel som, že povie tibetský budhizmus alebo východné náboženstvá, ktoré sú oveľa staršie ako kresťanstvo. Avšak Dalajláma sa odmlčal, pozrel mi do očí a usmial sa. To ma prekvapilo.“

Dalajláma odpovedal: „Najlepšie náboženstvo je to, ktoré z teba urobí lepšieho človeka.“

Leonard bol z tejto odpovede v rozpakoch a spýtal sa: „A čo ma urobí lepším?“

Dalajláma odpovedal: „Čokoľvek, čo ťa urobí viac súcitným, citlivým, objektívnym, milujúcim, ľudským, zodpovedným, etickým. Náboženstvo, ktoré toto dokáže, je pre teba tým najlepším. Dôležité je to, ako sa správaš k rodine, priateľom, ako sa správaš v práci, v spoločnosti, pred svetom. Pamätaj, vesmír je ozvenou tvojich skutkov a myšlienok. Zákon akcie a reakcie neplatí len vo fyzike. Týka sa tiež všetkých vzťahov – k ľuďom, zvieratám, rastlinám, svetu. Ak sa správam dobre, dostanem späť dobro. Ak konám so zlým úmyslom, vráti sa mi zlo. Pamätaj, že vesmír je ozvenou tvojich skutkov a myšlienok.“

Láska a rešpekt k druhým nás núti posunúť svoj zrak od seba na svojich blízkych a na celé ľudstvo. Utrpenie ľudí, ktorí nie sú naša rodina, ani naši najbližší susedia alebo obyvatelia našej krajiny, sa nás pri takomto pohľade dotýka rovnako, akoby sme ním boli konfrontovaní my, alebo naši blízki. Tento pohľad nie je pohľadom krátkozrakým. Vidí tiež potreby budúcich generácií a učí nás žiť v spolupatričnosti, zodpovednosti voči druhým, aj voči planéte, ktorá je našim domovom.

Aktivita ZVI.3 Tvoj charakter je tvoj osud

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na reflexiu svojho správania k druhým.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna a komunikačná aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: stredná
Čas na prípravu: 5 min.	Počet hráčov: ľubovoľný
Čas na realizáciu: 35-40 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: pracovné listy, perá, podložky	Prostredie: dnu

Motivácia

Tibetský dalajláma v rozhovore s brazílskym teológom Leonardom Boffom pokračoval týmito slovami:

„Budeš mať to, čo praješ ostatným.

Byť šťastný nie je záležitosťou osudu. Je to vec voľby.

Staraj o svoje myšlienky, pretože sa z nich stanú slová.

Staraj o svoje slová, lebo sa z nich stanú skutky.

Staraj o svoje skutky, pretože sa z nich stanú zvyky.

Staraj o svoje zvyky, pretože utvárajú charakter.

Staraj o svoj charakter, lebo ten utvára osud.“

Realizácia

Táto aktivita má dve fázy. Prvú časť tejto úlohy vypracujú účastníci programu doma.

Účastníci dostanú za úlohu spísať prehlásenie o tom, aký je ich charakter a ako sa ich charakter bude odteraz zrkadliť v ich myšlienkach, slovách, činoch a medziľudských vzťahoch. Ako chcú pracovať na budovaní civilizácii lásky? Ako chcú chrániť spoločné hodnoty? (Túto časť úlohy je dobré zadať účastníkom ako domácu úlohu, čím ušetríme čas pri realizácii tejto aktivity.)

V druhej fáze účastníci dostanú ešte krátky čas na doladenie svojich príspevkov. Následne prednesú vytvorené príspevky pred ostatnými Každý účastník dostane po prednesení príspevku (alebo jeho časti) osvedčenie o absolvovaní modulu.

Rozbor skupinového diania

Dokážu účastníci reálne pomenovať svoje charakterové črty a predsavzatia?

Nie sú príliš skromní? Vedia sa sami doceniť?

Vedeli účastníci naformulovať aj predsavzatia?

Ako sa počúvajú svoje vlastné prehlásenie?

Aké emócie to vyvoláva u samotného účastníka? – okáže sa skupina správať s rešpektom ku každému účastníkovi?

Metodické poznámky

Na vypracovanie úlohy je možné použiť pracovný list, ktorý sa nachádza v prílohe č. 11 na konci tejto publikácie.

Aktivita ZVI.4 Odovzdanie certifikátu

Lektor slávnostne odovzdá účastníkom programu certifikáty o úspešnom ukončení šiesteho modulu. Šablóna certifikátu sa nachádza v prílohe č. 13 na konci publikácie.

Aktivita ZVI.5 Zadanie domácej úlohy

Lektor zadá účastníkom domácu úlohu s názvom „Spätná väzba – Modul VI.“ a rozdá pracovné listy. Úlohou účastníkov je zhodnotiť priebeh piateho modulu. Pracovný list sa nachádza v prílohe č. 12.

Je dôležité, aby si lektor pri zadávaní úlohy overil, či zadanie domácej úlohy účastníci správne pochopili. V prípade potreby zadávanú úlohu vysvetlí názorne, aby predišiel možným nedorozumeniam zo strany účastníkov programu. Je vhodné, aby lektor zadal domácu úlohu až po nasledujúcej aktivite.

Aktivita ZVI.6 Evaluácia

PIZZA HODNOTENIE – Spätná väzba účastníkov na ukončený modul programu

Cieľ / zameranie aktivity

Aktivita je zameraná na zhodnotenie prínosu absolvovaného modulu.

Charakteristika aktivity

Kategória: sebareflexívna aktivita	Fyzická záťaž: malá
Prevzaté z: PERSONA	Psychická záťaž: malá
Čas na prípravu: 5 min.	Počet hráčov: do cca 25
Čas na aktivitu: 5-10 min.	Vek hráčov: 12 a viac
Materiál: flipchart papier s pripraveným obrázkom veľkej pizze	Prostredie: dnu

Motivácia

Šiesty modul nášho programu máme za sebou. Skúsime sa teraz poohliadnuť a zhodnotiť jeho priebeh a prínos pre náš život.

Realizácia

Na úvod účastníkom vysvetlíme, prečo potrebujeme od nich vedieť spätnú väzbu ohľadom ich spokojnosti s programom. Predstavíme im tzv. „Pizza hodnotenie“ – na pripravenom flipchartovom papieri máme nakreslenú obrovskú pizzu rozdelenú na osem dielov – v každom sa pýtame na iné veci, napr. prvý dielik „prístup lektora“, druhý „pestrosť programu“, tretí „atmosféra v skupine“, štvrtý „zrozumiteľnosť podávaných informácií“, piaty „prínos informácií pre môj každodenný život“, šiesty „ako sa tu cítim“, siedmy „komplexnosť informácií o medziľudských vzťahoch“, ôsmy „pokračovanie v programe“.

Každý z dielikov predstavuje určité kontinuum, ktorého krajné body slovne označíme, napr. v dieliku „prístup lektora“ stred pizze znamená „super, vyhovuje mi“, okraj pizze znamená „nič moc, nevyhovuje mi“, alebo v dieliku „prínos pre môj každodenný život“ stred pizze znamená „veľký prínos“ a okraj pizze „žiadny prínos“. Takýmto spôsobom predstavujeme pizzu ako terč – čím bližšie k stredu, tým pozitívnejšie hodnotenie.

Úlohou účastníkov je prísť ku flipchartu a „pripraviť“ pizzu tak, ako to cítia – t.j. urobiť bodku, prípadne nakresliť nejakú ingredienciu pizze tam, ako jednotlivé aspekty hodnotia. Každý účastník sa vyjadruje ku všetkým ôsmym častiam pizze, takže dokopy nakreslí celkom 8 bodiek, resp. ingrediencií.

Na konci môžeme jasne vidieť hodnotenie účastníkov, ktoré lektor pred skupinou zhrnie. Následne požiada účastníkov, aby ešte napísali podrobnú spätnú väzbu na priebeh šiesteho modulu – vid' predchádzajúca aktivita.

Rozbor skupinového diania

Ako pristupovali účastníci k zadaniu úlohy?

Dokázali účastníci slobodne vyjadriť svoj názor?

Metodické poznámky

Názvy dielikov pizze možno samozrejme obmeniť podľa toho, čo pokladá lektor za dôležité.

HODNOTENIE – Spätná väzba lektora na priebeh záverečnej lekcie šiesteho modulu

Priebeh lekcie

Lektor pomocou nasledujúcich otázok vyhodnotí aj priebeh lekcie. Odporúčame zhodnotiť priebeh lekcie čo najskôr po jej ukončení.

Ako hodnotia účastníci prínos absolvovaného modulu v oblasti medziľudských vzťahov?

Sú ešte nejaké témy z oblasti medziľudských vzťahov, o ktoré účastníci prejavili záujem?

Ako ste sa cítili v roli lektora?

Boli pre vás metodické podklady k lekcii svojou formou a obsahom zrozumiteľné?

Potrebovali by ste nejakú formu podpory pri realizácii programu?

Spomeňte si na priebeh jednotlivých aktivít. Ak niektorú aktivitu vyhodnotíte ako nevhodnú pre danú skupinu, zamyslite sa nad príčinou daného javu a možnosťami dosiahnuť cieľ lekcie inou formou. Je dôležité mať na pamäti, že ponúkaná štruktúra lekcie je len návrhom, jednotlivé aktivity môžete prispôbiť vašim možnostiam a potrebám danej skupiny.

MODUL VI ZÁVEREČNÁ LEKCIA – HODNOTENIE		
Číslo a názov aktivity	Reakcia účastníkov na danú aktivitu (Aktívne zapojenie účastníkov, pasivita účastníkov, skupina v odpore – účastníci odmietali zapojiť sa, iné)	Čo s tým urobím?
ZVI.1 Spravme si dážd'		
ZVI.2 Zhrnutie modulu		
ZVI.3 Tvoj charakter je tvoj osud		
ZVI.4 Odovzdanie certifikátov		
ZVI.5 Zadanie domácej úlohy		
ZVI.6 Evaluácia		

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha č.1 Kto bol dnes súčasťou môjho príbehu?

Príloha č.2 Fair play

Príloha č.3 Na čo sa pýtam?

Príloha č.4 Plán A

Príloha č.5 Moja ekologická stopa

Príloha č.6 Rešpektovať a byť rešpektovaný

Príloha č.7 Agent ŠtB

Príloha č.8 Škola snov

Príloha č.9 Bola to generácia...

Príloha č.10 Pandémia - hlavolamy

Príloha č.11 Tvoj charakter je tvoj osud

Príloha č.12 Spätná väzba účastníka

Príloha č.13 Certifikát

Príloha č.1 Kto bol dnes súčasťou môjho príbehu?

Každý deň je súčasťou našich príbehov mnoho ďalších ľudí. Tvojou úlohou je zamyslieť sa, kto sa v dnešný deň stal súčasťou tvojho príbehu.

1. Porozmýšľaj nad všetkými tými ľuďmi, ktorí svojou prácou, milým slovom, alebo iba svojou prítomnosťou, priamo či nepriamo boli súčasťou tvojho príbehu v dnešnom dni. Svoje úvahy zapíš.

2. Porozmýšľaj a zapíš, akým spôsobom si sa stal dnes ty súčasťou príbehu druhých ľudí.

Sebareflexia:

Dokážem s láskou myslieť na tých, ktorí svojou prácou, milým slovom, alebo iba svojou prítomnosťou, priamo či nepriamo sú súčasťou môjho príbehu? Za čo všetko im môžem byť vďačný?

Čo som dnešný deň urobil pre druhých ja?

Čím chcem prispieť k rozvoju siete medziľudských vzťahov?

Príloha č.2 Fair play

Mnohí ľudia prirovnávajú život k hre.

Niektoré karty sú vopred rozdané. Nevyberáme si krajinu, ani rodinu, do ktorej sa narodíme...

Ďalej je už však na nás, ako budeme s pridelenými kartami hrať.

Mnohí z nás potrebujeme k spokojnému životu oveľa menej vecí, ako si myslíme a ako máme reálne k dispozícii. Je na nás, či dokážeme svoj materiálny nadbytok „investovať“ do zlepšenia životných podmienok ľudí, ktorí sú na tom oveľa horšie ako my.

Podpora Fair trade je len jednou z možností ako prispieť k spoločnému dobru a k zmierneniu utrpenia a problémov druhých ľudí.

Tvojou úlohou je zamyslieť sa nad nasledujúcimi otázkami:

Ktorý ľudský problém leží na tvojom srdci?

Ako môžeš zmierniť utrpenie druhých ty? Ktoré konkrétne kroky urobíš?

Sebareflexia:

Ako sa ti darí vo svojom predsavzatí?

Podarilo sa ti uskutočniť nejaké konkrétne kroky?

Potrebuješ nejakú podporu pri napĺňaní svojho predsavzatia? Vieš, kde ju získať?

Príloha č.3 Na čo sa pýtam?

<p><i>Tangu nini sikoyo?</i></p> <p>(Koľko je hodín?)</p>	<p><i>Epayi wapi ezali poste?</i></p> <p>(Je tu v okolí pošta?)</p>
<p><i>Epayi wapi ezali pembeni Hopital?</i></p> <p>(Je tu niekde blízko nemocnica?)</p>	<p><i>Tangu nini okokende bus ya suka?</i></p> <p>(Kedy odchádza posledný autobus?)</p>
<p><i>Epayi wapi akoki kokende na WC?</i></p> <p>(Kde by som našiel toalety?)</p>	<p><i>Oyebi te, epayi wapi akoki kozuwa hotel?</i></p> <p>(Neviete, kde tu môžem zohnať ubytovanie?)</p>
<p><i>Bayibi ngai eloko, oyebi te, epayi yakokende na Police?</i></p> <p>(Okradli ma, neviete, kde nájdem políciu?)</p>	

Príloha č.4 Plán A

Naša Zem je jediná z planét slnečnej sústavy, ktorá má podmienky potrebné pre udržanie života. To robí planétu Zem špeciálnou.

Žiaľ, častokrát sa k nej správame tak, akoby sme mohli po jej zničení nasadnúť na raketu a odletieť na „nový svet“, ktorý budeme obývať. Možno to raz ľudstvo urobí, zatiaľ ale tento scenár nemôžeme považovať za krízový plán B.

Je najvyšší čas zastaviť sa, prehodnotiť svoje správanie a prispôbiť svoj životný štýl ochrane nášho životného prostredia.

Tvojou úlohou je zamyslieť sa, ako môžeš prispieť k ochrane našej planéty ty.

Pomôckou ti môže byť nasledujúci zoznam vzorcov správania:

- ✓ *chrániť a obnovovať prírodu*
- ✓ *šetriť všetky zdroje, ktoré máme – vodu, vzduch a elektrickú energiu*
- ✓ *využívať ekologické zdroje energie (solárnu energiu, veternú energiu a pod.)*
- ✓ *využívať ekologické pohonné hmoty, znížiť používanie súkromnej dopravy, uprednostniť verejnú dopravu*
- ✓ *podporovať pohyb pešo, kolobežkou, bicyklom*
- ✓ *znižovať produkciu odpadu, triediť odpad, používať recyklované materiály*
- ✓ *aktívne sa zaujímať o problémy nášho životného prostredia, hľadať spôsoby a vedieť ako môžeme prispieť k ich odstraňovaniu, zmierneniu, riešeniu*
- ✓ *hlásať a odovzdávať ďalším generáciám hodnotu ochrany životného prostredia.*

Príloha č.5 Moja ekologická stopa

DOMÁCNOSŤ

1. Koľko členov má vaša domácnosť?

- 1** + 0,12
- 2** + 0,1
- 3** + 0,08
- 4** + 0,06
- 5 a viac** + 0,04

2. Čím je vykurovaná vaša domácnosť?

- uhlie** + 0,2
- zemný plyn** + 0,12
- vykurovací olej** + 0,16
- obnoviteľné zdroje energie**
(slnko, voda, vietor, biomasa) + 0,04

3. Koľko vodovodných batérií a toaliet máte vo vašej domácnosti? (v kuchyni, kúpeľni, práčovni, záhrade atď.)

- menej ako 3** + 0,02
- 3 – 5** + 0,04
- 6 – 8** + 0,06
- 8 – 10** + 0,08
- viac ako 10** + 0,1

4. Kde bývate?

- byt** + 0,08
- rodinný dom** + 0,16

STRAVOVANIE

1. Si vegetarián?

- áno** + 0,00
- nie** + 0,2

2. Koľko krát do týždňa konzumuješ doma pripravené jedlá? (raňajky, obedy, večere)

- menej ako 10** + 0,1
- 10 – 14** + 0,08
- 14 – 18** + 0,06
- viac ako 18** + 0,04

3. Uprednostňuješ pri nákupe v potravinách lokálne vyrobené produkty resp. slovenské výrobky?

- áno** + 0,1
- nie** + 0,49
- niekedy** + 0,19
- málokedy** + 0,39
- neviem** + 0,29

DOPRAVA

1. Čím cestuješ do práce/školy?

- autom** + 0,19
- hromadnou dopravou (autobus, trolejbus, električka, vlak)** + 0,09
- školským autobusom** + 0,07
- pešo** + 0,00
- na bicykli** + 0,00

2. Koľko áut máte vo vašej domácnosti?

- 0** + 0,02
- 1** + 0,09
- 2** + 0,19
- 3** + 0,29
- viac ako 3** + 0,39

3. Koľko krát do týždňa cestuješ autom?

- 0** + 0,04
- 1 – 5** + 0,08
- 6 – 10** + 0,12
- 11 – 15** + 0,16
- viac ako 15** + 0,2

4. Kde si bol na svojej poslednej dovolenke?

- nemal som dovolenku** + 0,00
- v rámci môjho kraja** + 0,04
- mimo môjho kraja, ale na Slovenku** + 0,12
- v Európe** + 0,16
- mimo Európy** + 0,28

5. Koľko víkendov počas leta chodievaš na chatu alebo kempovať?

- 0** + 0,00
- 1 – 3** + 0,04
- 4 – 6** + 0,08
- 6 – 9** + 0,12
- viac ako 9** + 0,16

NAKUPOVANIE

1. Koľko položiek spotrebného tovaru, okrem potravín, ste zakúpili do vašej domácnosti za posledný mesiac? (drogéria, čistiace prostriedky, oblečenie, kancelárske potreby a iné)

- 1 – 5 + 0,06**
- 6 – 10 + 0,12**
- viac ako 10 + 0,18**

2. Koľko väčších položiek ste zakúpili do vašej domácnosti za uplynulý rok? (auto, nábytok, elektronika - TV, počítač, prehrávače CD/DVD/VCR, elektrospotrebiče - chladnička, mraznička, práčka, sporák, vysávač, žehlička)

- 0 + 0,00**
- 1 – 3 + 0,06**
- 4 – 6 + 0,12**
- viac ako 6 + 0,18**

ODPAD

Snažíte sa vo vašej domácnosti minimalizovať vznik odpadu? (napr. nakupujete v ekonomických/väčších baleniach, odmietate vhadzovanie letákov do vašej schránky, používate environmentálne vhodné čistiace prostriedky?)

Príloha č.6 Rešpektovať a byť rešpektovaný

Nie vždy sa druhí ku nám správajú tak, ako by sme chceli. Rovnako ani my nekonáme vždy podľa potrieb a želaní druhých. V takýchto situáciách, pokiaľ sú naše požiadavky alebo požiadavky druhých voči nám oprávnené, hovoríme o nerešpektovaní.

Keď hovoríme, že nás niekto nerešpektuje, väčšinou tým teda myslíme, že podniká kroky, ktoré sa nás týkajú, bez toho aby sa s nami dohodol alebo bral ohľad na naše želanie.

Ako často sa takéto situácie stávajú v našom živote?

1. Tvojou úlohou je zamyslieť sa nad situáciami, kedy sa druhí správali k tebe nerešpektujúco. Kedy sa tieto situácie udiali? Aké pocity v tebe nerešpektujúce správanie druhých vyvolalo? Ako si sa vtedy zachoval/a?

2. Rovnako sa prosím zamysli, kedy si sa nerešpektujúco správal ty k druhým. O aké situácia sa jednalo? Čo bolo dôvodom tvojho nerešpektujúceho správania? Ako si sa pri tom cítil/a?

Sebareflexia:

Viem si poradiť v situáciách, keď sa ku mne druhí správajú nerešpektujúco? Viem, na koho by som sa mohol/a obrátiť, keby som si s tým už nedokázal/a poradiť sám/sama?

Správam sa k druhým nerešpektujúco ja? Je takéto moje správanie časté? Čo je spúšťačom takéhoto správania? Mám ochotu zmeniť svoje nerešpektujúce správanie na rešpektujúce? Potrebujem k tomu podporu? Ak áno, akú?

Príloha č.7 Agent ŠtB

Meno a priezvisko:

Alias (prezývka):

Adresa bydliska:

Miesto narodenia:

Záľuby:

Základné zručnosti (silné stránky):

Miesta, kde sa často vyskytuje:

Možní komplici (najlepší kamaráti):

Kde pracujú jeho/jej rodičia:

Koľko má súrodencov?

Akého je vierovyznania?

Ktoré krajiny navštívil?

Aký je jeho/jej obľúbený šport?

Príloha č.8 Škola snov

Vždy je čo zlepšovať. Keby si mohol/la vysnívať školu, aká by bola? Podobala by sa na školu, do ktorej chodíš? V čom by bola rovnaká? V čom by sa líšila? Čo máš na svojej škole rád/a? Čoho by si sa naopak najradšej na svojej škole zbavil/a? Aká by bola tvoja škola snov?

Tvojou úlohou je zamyslieť sa nad týmito otázkami a ponúknuť svoj pohľad, svoje návrhy a predstavy, aká by mala byť škola, ktorá učí deti premýšľať a znásobuje ich prirodzenú radosť z učenia.

Sebareflexia:

Bolo ťažké zamýšľať sa nad školou snov?

Je niečo, čím môžeš ty už dnes prispieť k zmene vzdelávacieho systému?

Príloha č.9 Bola to generácia...

Keď sa ťa raz budú tvoje vnúčatá pýtať na dobu, v ktorej si ty prežíval svoje detstvo, mladosť aj dospelý život, čo im odpovieš? Akí boli ľudia 21. storočia? Prečo konali tak, ako konali?

Môžeš namietat, že to sa nedá zhodnotiť teraz, v prvej polovici storočia.

Máš pravdu, keď sa ale zamyslíš, že celý svoj život prežiješ v 21. storočí aj ty, môže ti to veľa napovedať.

Ako sa správaš k sebe, k svojim blízkym, k ľuďom celého sveta?

Ako sa správaš k prírode a k všetkým živým tvorom, s ktorými zdieľame našu planétu?

Hľadáš pravdu a múdrosť? Čo ovplyvňuje tvoje myšlienky, slová, postoje, činy?

Kam speje ľudstvo, veda, výskumy? Ktoré dnešné sci-fi bude podľa teba na konci 21. storočia realitou?

Generácia 21. storočia

Bola to generácia...

Sebareflexia:

Bolo ťažké zamýšľať sa a predpovedať, aká bude generácia 21. storočia?

Je v smerovaní generácie 21. storočia niečo, čo by si chcel/a zmeniť?

Príloha č.10 Pandémia - hlavolamy

1. Do hotela, ktorý mal len dvanásť izieb, prišlo trinásť cudzincov a každý chcel mať izbu pre seba. Vrátnik ich zapísal do knihy návštevníkov a potom im osobne rozdeľoval izby. Trinásteho požiadal, aby chvíľku počkal s prvým hosťom v izbe číslo 1. Teda v prvej izbe boli dvaja. Tretieho dal do izby číslo 2, štvrtého do izby číslo 3 a tak ďalej až dvanásteho do izby číslo 11. Potom sa vrátil do jednotky, zavolať trinásteho hosta a priviedol ho do prázdnej izby číslo 12. Čo povie na toto riešenie?

Pri pozornom prečítaní textu úlohy zistíte, kde sa zobrala jedna izba navyše... do druhej izby mal ísť hosť číslo dva, lebo v jednotke čakal 13. hosť.

2. Bača pasie každý deň ovce. Keď ich večer zatvára do košiara, ide jedna ovca za druhou. Koľko má oviec?

Keďže za druhou ovcou ide ešte jedna, bača má tri ovce.

3. Fero sa chvastal v krčme pred kamarátom Mišom:
„Položím na zem vreckovku. Ja sa postavím na jeden roh a ty zas na druhý roh tej istej vreckovky. Nepohnem sa, ani nebudem hýbať s vreckovkou, no i tak sa ma nebudeš môcť dotknúť.“
Ako to chce dokázať?

Vreckovku treba prestrčiť popod dvere. Fero bude stáť na jednej strane, Mišo na druhej strane dverí, na tej istej vreckovke, no i tak sa Mišo nebude môcť dotknúť Fera.

4. Traja muži sa ubytovali v moteli. Pri ubytovaní im recepčný povedal, že izba pre troch stojí 30€. Každý muž teda zaplatil po 10€ a spoločne odišli do izby. Po chvíli však recepčný zistil, že cena za izbu pre troch ľudí je nižšia – iba 25€. Zobral teda 5€ a poslal poslíčka, aby ich vrátil. Poslíček však nevedel, ako má rozdeliť 5 € na tri rovnaké časti. Preto keď zaklopal na dvere izby, každému mužovi vrátil iba 1 € a 2 € si jednoducho nechal.
A teraz rátajme spolu:
Každý muž zaplatil za ubytovanie 10€ - 1€, čo je 9€. Dohromady teda zaplatili 27€. Poslíčkovi ostali 2€. Spolu teda muži minuli 29€. Kam sa stratilo 1€???

V texte zadania je chyták – prečítajte si ho pozorne ešte raz! Každý muž zaplatil 9€ = spolu 27€. Recepčný dostal 25€, poslíček 2€. žiadne ďalšie 1€ neexistuje.

5. Aké ďalšie číslo nasleduje v tejto postupnosti?
1; 11; 21; 1211; 111221; 312211; 13112221; ???

**V postupnosti nasleduje číslo 1113213211. každý riadok popisuje riadok predchádzajúci:
1 - 11 = jedna jednotka - 21 = dve jednotky - 1211 = jedna dvojka, jedna jednotka - 111221 = jedna jednotka, jedna dvojka, dve jednotky - 312211 = tri jednotky, dve dvojky, jedna jednotka - 13112221 = jedna trojka, jedna jednotka, dve dvojky, dve jednotky - 1113213211 = jedna jednotka, jedna trojka, dve jednotky, tri dvojky, jedna jednotka**

6. Pokúste sa opraviť chybu premiestnením jedinej zápalky, a to tak, aby vznikla správna rovnosť (nie nerovnica!).

Z 11 zápaliek je zostavená nasledujúca rovnica: XI - V = IV

Možné riešenia: $X - vi = iv$; $Xi - v = vi$; $Xi - vi = v$; $iX - v = iv$

Z 11 zápaliek je zostavená nasledujúca rovnica: X + V = IV

Možné riešenia: $iX - v = iv$; $X - vi = iv$

Zo 14 zápaliek je zostavená nasledujúca rovnica: XIV - V = XX

možné riešenia: $Xv + v = XX$

7. Babka žila na opačnom konci mesta. Medzi domom vnučky a domom, kde bývala babka, bolo 7 mostov, cez ktoré bolo treba prejsť. Iná cesta neexistovala. Na každom moste však stál mýtnik, ktorý vyberal poplatky za prechod cez most. Každý mýtnik si od vnučky pýtal presne polovicu koláčov, ktoré niesla. Pretože sa ale vnučka vždy na mýtnika pekne usmiala, ten jej za to jeden koláč vrátil späť.

Koľko koláčov musí vnučka upiecť a zobrať zo sebou, aby babke doniesla presne 2 koláče.

Vnučke stačilo upiecť a zobrať iba 2 koláče.

Na každom moste dala polovicu koláčov mýtnikovi, teda presne jeden koláč. no keďže sa na každého mýtnika pekne usmiala, ten jeden koláč jej vrátil zase späť.

Na internete nájdete veľa podobných hlavolamov, do pozornosti dávame web: www.hlavolamy.sk

Príloha č.11 Tvoj charakter je tvoj osud

Tibetský dalajláma v rozhovore s brazílskym teológom Leonardom Boffom pokračoval týmito slovami:

„Budeš mať to, čo praješ ostatným.

Byť šťastný nie je záležitosťou osudu.

Je to vec voľby.

Staraj o svoje myšlienky, pretože sa z nich stanú slová.

Staraj o svoje slová, lebo sa z nich stanú skutky.

Staraj o svoje skutky, pretože sa z nich stanú zvyky.

Staraj o svoje zvyky, pretože utvárajú charakter.

Staraj o svoj charakter, lebo ten utvára osud.“

Tvojou úlohou je spísať prehlásenie o tom, aký je tvoj charakter a ako sa tvoj charakter bude odteraz zrkadliť v твоjich myšlienkach, slovách a činoch.

Príloha č.12 Spätná väzba účastníka

SPÄTNÁ VÄZBA – VI. MODUL

Tvojou úlohou je sformulovať spätnú väzbu na doterajší priebeh kurzu. Tvoj názor a hodnotenie je pre nás aj tvojho lektora veľmi cenným materiálom, s ktorým môžeme pracovať, preto sa prosím zamysli a venuj čas odpovediam na nasledujúce otázky:

Podklady kurzu

1. Ako ti vyhovuje formát príručky?
2. Je niečo, čo by si zmenil/la na príručke alebo na zbierke úloh pre účastníkov kurzu?
3. Ako hodnotíš internetové zázemie kurzu (webovú stránku coolschool.sk)? Je niečo, čo by si zmenil/la na webovej stránke?

Spätná väzba na obsah vzdelávania

4. Čím bola teória VI. modulu pre teba prínosná?
5. Dozvedel/la si sa nové informácie, ktoré si si dovtedy neuvedomoval/la?
6. Ako vnímaš praktické využitie získaných informácií vo svojom živote?
7. Ktoré oblasti z teórie medziľudských vzťahov ti v tomto module chýbali?
8. Čo by si naopak z tohto modulu vypustil/la a prečo?

Ak by si mal/la jednotlivé lekcie obodovať na stupnici 1-10 (10 najlepšie), dal/la by si jednotlivým lekciam toto hodnotenie:

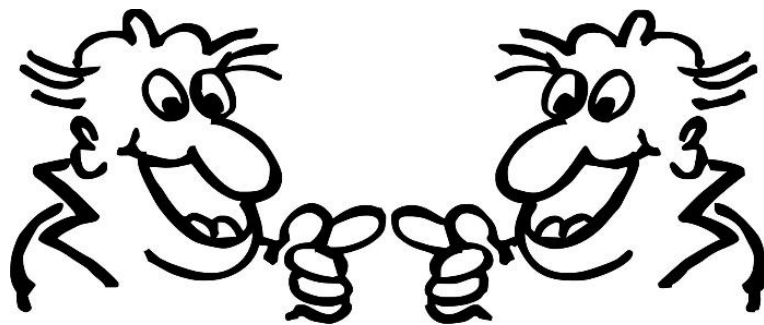
MODUL VI. MEDZILUDSKÉ VZŤAHY	HODNOTIACE KRITÉRIA			
	Zaujímavosť informácií	Komplexnosť informácií	Praktickosť informácií	Úlohy k lekcii
LEKCIA VI.1 Všetci sme prepojení				
LEKCIA VI.2 Obyvatelia Zeme				
LEKCIA VI.3 Naše pravnúčatá				
LEKCIA VI.4 Každý má právo na svoj vlastný príbeh				
LEKCIA VI.5 Radostné učenie				
LEKCIA VI.6 Generácia 21. storočia				
MODUL VI ZÁVEREČNÁ LEKCIA				

Komentár k hodnoteniu:

Pošli nám, prosím, svoje hodnotenie prostredníctvom tvojho lektora, alebo priamo na mail coolschool@ozpersona.sk. Ďakujeme ☺

Realizátor programu:

OSVEDČENIE

Meno a priezvisko:

Dátum narodenia:

ABSOLVOVAL(A) VI. MODUL PROGRAMU BYŤ ČLOVEKOM ...TO STAČÍ MEDZIĽUDSKÉ VZŤAHY

s odborným obsahom v predmetovej skladbe:

- LEKCIA VI.1 Viecti sme prepojení
- LEKCIA VI.2 Obyvatelia Zeme
- LEKCIA VI.3 Naše pravníčatá
- LEKCIA VI.4 Každý má právo na svoj vlastný príbeh
- LEKCIA VI.5 Radostné učenie
- LEKCIA VI.6 Generácia 21. storočia

V

, dňa

lektor programu

POUŽITÁ LITERATÚRA

- DUBEC, M. Zásobník metod používaných v OSV. Praha: Projekt Odyssea, 2007. 57 s., ISBN 978-80-87-145-02-9
- CAHA, M.; ČINČERA, J.; NEUMAN, J. Hry do kapsy VII. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-909-7
- ČUJOVÁ, M. Do Európy hrou IV. Bratislava: IUVENTA, 2010. ISBN: 978-80-8072-109-1
- HERMOCHOVÁ, S. Hry pro život. Praha: Portál, 1994. ISBN: 8085282798
- HERMOCHOVÁ, S.; NEUMAN, J. Hry do kapsy I. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-672-1
- HERMOCHOVÁ, S.; NEUMAN, J. Hry do kapsy II. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-673-X
- HERMOCHOVÁ, S.; NEUMAN, J. Hry do kapsy III. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-817-1
- HERMOCHOVÁ, S.; NEUMAN, J. Hry do kapsy IV. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-818-X
- HERMOCHOVÁ, S.; NEUMAN, J. Hry do kapsy V. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-874-0
- HERMOCHOVÁ, S.; NEUMAN, J. Hry do kapsy VI. Praha: Portál, 2004. ISBN: 80-7178-875-9
- HRKAL, J., HANUŠ, R., ed. Zlatý fond her II. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-153-3 9.
- HUPKOVÁ, I., KUCHÁROVÁ, B. 2006, Prevencia v praxi. Námety hier a aktivít v prevencii závislostí. Bratislava: Národné osvetové centrum, 2006. ISBN: 80-7121-273-3
- LABÁTH, V., SMIK, J.: Expoprogram. Bratislava: Psychodiagnostika, 1991.
- MELLO, A. Modlitba žaby 2. Brno: Cesta 1999. ISBN 80-85319-55-1
- MIHÁLIKOVÁ, J. 2001. Do Európy hrou . Bratislava: IUVENTA, 2001. ISBN:80-88893-92-79-8
- MIHÁLIKOVÁ, J. 2002. Do Európy hrou II. Bratislava: IUVENTA, 2002. ISBN: 80-88893-92-5
- MIHÁLIKOVÁ, J. 2004. Do Európy hrou III. Bratislava: IUVENTA, 2004. ISBN: 80-8072-031-2
- NEUMAN, J.; WAGENKNECHT, M. Hry do kapsy VIII. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-984-4
- NEUMAN, J.; TOMEŠ, P. Hry do kapsy IX. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7178-985-2
- NEUMAN, J.; ZAPLETAL, M. Hry do kapsy X. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7367-025-9
- PIKE, G., SELBY, D.: Cvičení a hry pro globální výchovu 1. Portál: Praha, 2000. 253s. ISBN 80-7178-369-2. 3.
- PIKE, G., SELBY, D.: Cvičení a hry pro globální výchovu 2. Praha: Portál, 2000.235s. ISBN 80-7178-474-5
- SRB, V. a kol. Jak na osobnostní a sociální výchovu?. Praha: Projekt Odyssea, 2007. 60 s. ISBN 978-80-87145-00-5
- SRB, V., SRBOVÁ, K., DUBEC, M., ŠVEC, J., VALENTA, J., KŘÍŽ, P. Pravidla psychické bezpečnosti v osobnostní a sociální výchově. Praha: Projekt Odyssea, 2007, 7 s. ISBN 978-80-87145-00-5
- Viacere aktivity, ktoré sme zaradili do programu, nemajú známeho autora. Naši lektori tieto aktivity zažili na rôznych školiaciach podujatiach, organizovaných partnerskými organizáciami:
 Lužánky – stredisko voľného času, Lidická 50, 658 12 Brno
 Instruktoři Brno, z.s., Lidická 787/45, 602 00 Brno
 Občanské sdružení PREVENT, Heydukova 349, 386 01 Strakonice
 Project Outdoor Slovakia, s.r.o., Topoľová 16, 811 04 Bratislava

POZNÁMKY

POZNÁMKY

© PERSONA 2020